Februari 1941
22e Jaargang No. 2
Maandblad

Tijdschrift voor Volkshuisvesting en Stedebouw

Orgaan van het Nederlandsch Instituut voor Volkshuisvesting en Stedebouw en den Nationalen Woningraad, Algemeenen Bond van Woningbouwvereenigingen, tevens gewijd aan den Wederopbouw

Redactie: H. P. J. Bloemers, J. Bommer, Jhr. M. J. I. de Jonge van Ellemeet, Ir. L. S. P. Scheffer, Ir. P. Bakker Schut, Mr. J. Vink, Ir. J. M. A. Zoetmulder
Medewerkers voor den Wederopbouw: Dr. Ir. Z. Y. van der Meer, Secretaris van het Regeeringscommissariaat voor den Wederopbouw, Dr. Ir. F. Bakker Schut, G. F. E. Kiers, Ir. A. M. Kuysten, Ir. P. K. van Meurs en Jhr. Ir. J. de Ranitz, Inspecteurs voor de Volkshuisvesting in de betrokken gewesten
Adres voor Redactie en Abonnementen: Kloveniersburgwal 70, Amsterdam C, Telefoon 40588
Advertenties: Keizersgracht 188, Amsterdam C, Telefoon 49128

Afb. 6. (Behoort bij artikel: Het uitbreidingsplan „Zuider-Amstelkanaal") Maquette van het plan, gezien uit Westelijke richting. Op den voorgrond het nieuwe zwembad, het nieuwe weeshuis, de Amstelveenscheweg en daarachter de begraafplaats „Buitenveldert"

Woningbouw te Rotterdam

door Ir. E. J. de Maar

IV (Vervolg)

Flatgebouw aan het Zuidplein

De in de vorige artikelen beschreven noodwoningen, de door de particuliere bouwers te stichten woningen en de uitbreiding van Vreewijk, waren alle reeds in uitvoering op het tijdstip, dat de vorige artikelen werden geschreven.
Het flatgebouw aan het Zuidplein, ontwerp van de architecten Ir. van Tijen en Maaskant, is zoover nog niet, doch zal dit waarschijnlijk zijn vóór de lezers dit artikel onder oogen gekregen hebben. Aan de Zuidzijde van het centrale plein in Zuid, Zuidplein geheeten, zijn in het uitbreidingsplan een vijftal flatgebouwen geprojecteerd. De meest oostelijke daarvan is thans uitgewerkt door het genoemde bureau.
Het ligt in de bedoeling de financiering te verzekeren met behulp van de hypotheekregeling 1940, terwijl voorts het resteerend kapitaal door een N.V. wordt verstrekt, waarin de gemeente Rotterdam en eenige particulieren de aandeelen zullen hebben.
De ervaringen, die bij den bouw en de exploitatie van het woongebouw in den Bergpolder en de flat aan den Kralingsche plas, ontworpen door dezelfde architecten voor de N.V. Volkswoningbouw Rotterdam, zijn opgedaan, zullen bij de flat aan het Zuidplein ten nutte worden gemaakt.
Het gebouw krijgt 12 woonverdiepingen, waaronder 2 verdiepingen voor bergruimten, waschgelegenheid, enz. Het aantal woningen is 119; de huren bedragen in hoofdzaak f 23 en f 30 per maand.
In één der volgende publicaties zullen afbeeldingen van het gebouw kunnen worden verstrekt.

Gebouw voor alleenwonenden

In eenzelfde stadium van voorbereiding verkeert het gebouw voor alleenwonenden.
Reeds omstreeks 1934 werd een gebouw voor ouden van dagen door de gemeente geëntameerd op een terrein aan den Gordelweg, waar de Hofplein-spoorweg binnen de gemeentegrens komt.
Door de verwoesting van de binnenstad is de vraag naar zeer kleine woningen voor alleenwonenden, dat zijn gezinnetjes bestaande uit één of twee personen, sterk toegenomen. Het zullen nu niet meer uitsluitend ouden van dagen zijn, die er in zullen komen te wonen, doch ook personen van middelbaren leeftijd.
Het gebouw, dat aan den Gordelweg op het genoemde terrein bij den Hofplein-spoorweg zal komen, is in eersten opzet ontworpen door schrijver van dit artikel. Het wordt door den Gem. Technischen Dienst verder voorbereid onder leiding van Ir. J. Koops.
De medewerking van de regeering werd reeds in beginsel verkregen. Het ligt in de bedoeling in Maart met den bouw te beginnen.
Aan galerijen zijn 104 woninkjes gegroepeerd, die bestaan uit een woonslaapkamer, keuken en W.C. of woonkamer met slaapkamer, keuken en W.C., respectievelijk bestemd voor één of twee personen. Een vader-huisbewaarder zal het toezicht houden over menschen en inrichting. Centrale verwarming, eenige badkamers, waschgelegenheid met warm water, lift, stortkokers voor huisvuil, bergruimte op zolder, schuilkelder, gemeenschappelijke tuin en verdere kleine accomodaties voltooien de inrichting.
De huren zullen zeer laag moeten worden gesteld in verband met de inkomsten van de bewoners. Gedacht wordt aan huren die niet veel boven f 3 per week liggen. Sluitend wordt de exploitatie tengevolge van de gestegen bouwkosten uiteraard niet. Rijk en Gemeente zullen weder in het tekort deelen, naar verwacht mag worden op basis van 9 : 1.

Vereenigingswoningbouw in Varkenoord

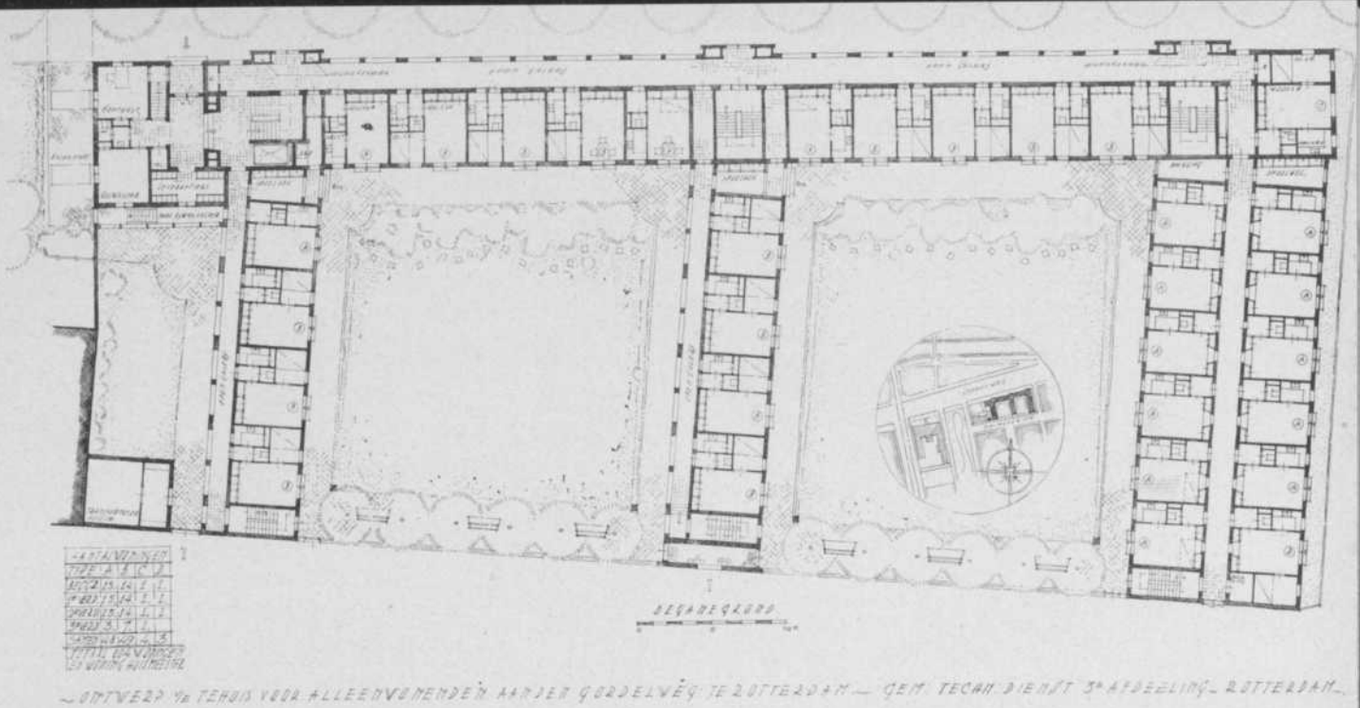
In den polder Varkenoord, ten Zuidoosten van het Stadion Feijenoord, zullen door de woningbouwvereenigingen N.V. Rott. Mij. ten dienste der Volkshuisvesting en Woningbouwvereeniging „Onze Woning", onder de gemeenschappelijke architectuur van het bureau Meischke en Schmidt, elk ongeveer 250 woningen voor minder draagkrachtigen, worden gebouwd.
De plannen hiervoor zijn nog niet rijp voor publicatie, desondanks wordt er op gerekend dat per 1 April met den bouw kan worden begonnen.

Woningbouw door Vreewijk op het z.g. complex de Vaan

Ook Vreewijk zal, naast de in het vorige nummer gepubliceerde vergrooting met 578 woningen, nog een belangrijke uitbreiding krijgen. Een, evenals het hierboven vermelde gebouw voor alleenwonenden, reeds vóór eenige jaren geëntameerd plan ten westen van het bestaande Vreewijk-complex, zal thans worden verwerkelijkt ten behoeve van minder draagkrachtigen. Zooals in artikel I reeds werd vermeld, zijn door de verwoesting vooral woningen van de laagste huurklassen verloren gegaan, zoodat een ruime vervanging noodzakelijk moet worden geacht.
Het Vaan-plan van Vreewijk omvat ruim 900 woningen en zal evenals de hiervoor genoemde woningen in Varkenoord, op 1 April in bouw moeten zijn. Het plan wordt verzorgd door het bureau Granpré Molière, Verhagen en Kok.

Particuliere bouw bij de Carnissebuurt

Met de particuliere bouwers zijn besprekingen gevoerd over nieuwe plannen, nu de eerste 1000 woningen, beschreven in artikel II, haar voltooiing naderen. Gesproken werd over 1000 woningen van Oud-Mathenesse, d.i. dus in de richting Schiedam en 1500 woningen bij de Carnissebuurt, d.i. nabij den tunnelmond op den linker Maasoever. Het eerste plan wordt nog eenigszins opgehouden door onzekerheid betreffende een spooraanleg, het laatste plan zal met spoed moeten worden verwerkelijkt. Grootendeels bestaat dit uit boven- en benedenwoningen. Bedoeld wordt een vrij breed type te bouwen, dat ongetwijfeld zeer in trek zal zijn onder de beter gesitueerde arbeiders.

ONTWERP VAN TERREIN VOOR ALLEENWONENDEN AAN DEN GOUDSCHEN SINGEL TE ROTTERDAM — GEM. TECHN. DIENST 3E AFDEELING — ROTTERDAM

Woningbouw aan den Goudsche Singel

In de binnenstad komt het terrein ten noorden van den Goudsche Singel het eerst voor woningbouw in aanmerking.
Door architect J. Wils werden hier een 500 woningen ontworpen, die gedeeltelijk in aanmerking komen voor bouw door particulieren, gedeeltelijk voor overheidsbouw.
Ook deze plannen moeten op 1 April in uitvoering zijn. Publicatie is thans nog niet mogelijk.

Woningen te stichten door de Woningbouwvereeniging Patrimonium

Voorts heeft de Woningbouwvereeniging Patrimonium een tweede plan, behalve het reeds vermelde, in Charlois door den architect Jos. de Jonge doen voorbereiden. Dit tweede plan omvat den bouw van ± 150 woningen.

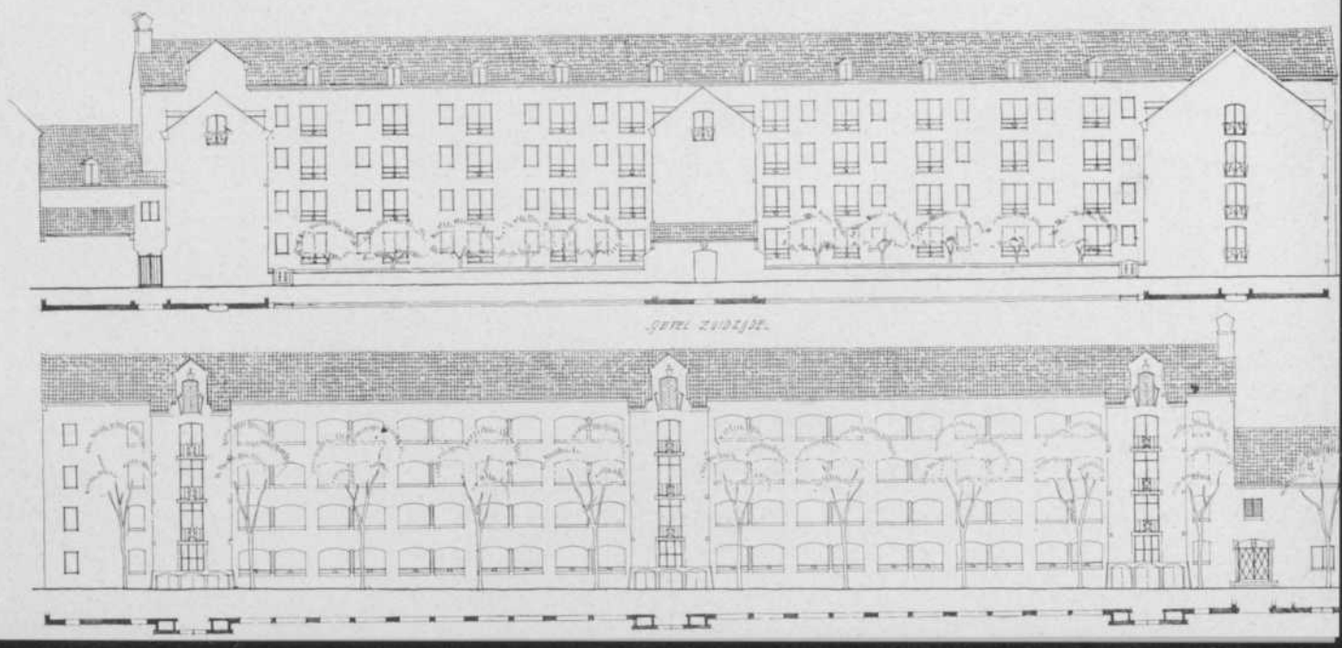
Totaal in voorbereiding of in uitvoering zijnde woningen

Het totaal aantal woningen, dat thans sedert Mei is uitgevoerd, in uitvoering is of binnenkort in uitvoering moet komen, bedraagt ongeveer 8000.
Het behoeft wel geen betoog, dat de verwerkelijking van dit programma, onder de in vele opzichten zeer ongunstige omstandigheden, ongemeen hooge eischen stelt aan al degenen, die daarbij betrokken zijn.
De verwerkelijking is slechts mogelijk dank zij de groote medewerking van de zijde van de regeeringsinstanties, den ijver van de particuliere architecten en de voortvarendheid van degenen, die den bouw zelf behartigen.

Rectificaties

In de reeds gepubliceerde artikelen zijn eenige fouten, die hier hersteld mogen worden.
Op blz. 207 van de aflevering 11, Nov. 1940, is in de tweede kolom het aantal gezinnen, dat nog niet over een woning beschikt op 10.000 becijferd. Dit moet zijn 12.000 zooals trouwens reeds blijkt uit het vervolg op blz. 208, waar verder van 12.000 gezinnen is uitgegaan.
Voorts is in het artikel II, aflevering 12, December 1940, bij de teekeningen en de foto's de naam van den Gem. Technischen Dienst Rotterdam vermeld. Zij werden evenwel door het architectenbureau Brinkman en van den Broek geleverd.
Een plattegrond op blz. 222 werd bij vergissing onderste boven afgedrukt, waardoor de vergelijking met de daarnaast gereproduceerde indeeling vrijwel onmogelijk werd.

(Gem. Techn. Dienst Rotterdam)

Het uitbreidingsplan „Zuider-Amstelkanaal"

door Ir. L. S. P. Scheffer

Het door den Gemeenteraad van Amsterdam bij besluit No. 615 van 11 December 1940 vastgestelde uitbreidingsplan „Zuider-Amstelkanaal" omvat de gronden, gelegen tusschen het Zuider-Amstelkanaal, de Boerenwetering, de ringspoorbaan en den Schinkel (afb. 1). Het vormt dus als het ware het sluitstuk voor de Zuidelijke uitbreiding binnen de ringbaan.

De opzet van het plan wijkt sterk af van het karakter der wijken, waar het bij aansluit, n.l. de Stadionbuurt en het Minervakwartier, die in hoofdzaak uit woonhuizen van vier verdiepingen in rondom gesloten bouwblokken zijn opgebouwd. Niet alleen is in de nieuw te bouwen wijk het gesloten bouwblok in het geheel niet meer toegepast en zijn hier, evenals in het plan voor de tuinstad-Slotermeer in de Westelijke uitbreiding [1]), uitsluitend aan beide einden open bouwblokken en bouwstrooken ontworpen, doch bovendien is meer dan de helft der oppervlakte voor den bouw van eengezinshuizen bestemd. Van de rond 1735 woningen, welke deze wijk voor beter-gesitueerden kan bevatten, zullen er 550 of rond 32,5 % eengezinshuizen zijn, waarvan een vijftigtal enkele of dubbele villa's en de overige rijenhuizen. Dit beteekent dat het aantal eengezinshuizen in de Gemeente met jaarhuren boven ƒ 800.— met 18 % en de voorraad van deze huizen in bedoelde huurklasse in de nieuwe stadswijken met 25 % zal toenemen.

Uitvoering van dit, wat het totaal aantal woningen betreft, betrekkelijk weinig omvangrijke plan zal er dus reeds in belangrijke mate toe bijdragen om Amsterdam als woonstad voor de beter-gesitueerden aantrekkelijker te maken, zoowel door de ruime mate, waarin het bouwen van eengezinshuizen wordt mogelijk gemaakt, als door de ontworpen bouwwijze, waardoor een wijk met een uitgesproken open karakter zal ontstaan.

Zooals uit het schema van de verdeeling tusschen hooge en laagbouw (afb. 2) is te zien, zijn de eengezinshuizen in twee complexen bijeengebracht, die een zoodanigen omvang hebben verkregen, dat de indruk als zouden zij door de hoogere bebouwing worden omsloten, is weggenomen. Het eerste complex, tusschen de doorgetrokken Beethovenstraat en den Parnassusweg, wordt door de als parkweg Zuidwaarts verlengde Minervalaan doorsneden.

Langs deze „groene as" zijn de enkele en daarachter ter weerszijden de dubbele villa's gegroepeerd. Hierop volgen aan weerskanten de rijen eengezinshuizen, zoodat dit complex in totaal een breedte van rond 400 m bij een diepte van gemiddeld 350 m zal verkrijgen. Het tweede complex is in hoofdzaak ontworpen ter weerszijden van den Amstelveenscheweg en zet zich Oostwaarts voort tot even over de ontworpen Zuidwaarts gerichte gracht. De hooge bebouwing is, behalve een groep flatgebouwen ter weerszijden van het Zuidelijk einde der verlengde Minervalaan, langs de ontworpen hoofdverkeerswegen gegroepeerd, n.l. langs den Parnassusweg, de Beethovenstraat en den ontworpen Ceintuurparkweg evenwijdig aan de ringspoorbaan. Zij zal bestaan uit woonhuizen met vier verdiepingen en vier woningen boven elkander (rond 850 woningen), uit bouwstrooken met drie woonlagen (± 170 woningen), uit een 9-tal woongebouwen met 6 en twee flatgebouwen met 8 verdiepingen (tezamen ook rond 170 woningen bevattende).

De bijlage geeft een reproductie van het uitbreidingsplan, welker onderdeelen in het volgende nader zullen worden beschreven. De voordracht No. 615 van 22 November 1940, waarbij Burgemeester en Wethouders het plan met de Nota van Toelichting en de bebouwingsvoorschriften aan den Raad ter vaststelling hebben aangeboden, is verschenen in het Gemeenteblad afd. 1, met een exemplaar van de in kleuren gedrukte plankaart. [1])

De in de hier volgende beschrijvingen opgenomen gedeelten met kleine letters zijn aanhalingen uit de Nota van Toelichting.

Hoofdverkeerswegen

Het schema van hoofdverkeerswegen bestaat, overeenkomstig het Algemeen Uitbreidingsplan, uit drie in Zuidelijke richting voerende, radiale wegen en één doorgaanden, Oost-West gerichten ringweg, welke deze wegen kruist. De radiale wegen zijn: de Amstelveenscheweg, een weg in het verlengde van den Parnassusweg en de doorgetrokken Beethovenstraat, welke laatste voorbestemd is om een der beide uitvalswegen in de richting Rotterdam te worden. De door het geheele plan voerende ringweg maakt deel uit van den in het Algemeen Uitbreidingsplan ontworpen ringweg, waarvan de Oostelijke aanzet in de Rivierenlaan reeds aanwezig is en die verder door de Zuidelijke en — na den Schinkel te zijn gepasseerd — de Westelijke stadswijken binnen de ringbaan naar het Westelijke haven- en industriegebied zal voeren, waar hij aansluiting zal verkrijgen op de wegen naar Haarlem, IJmuiden en Velsen.

Voor het verkeer binnen de wijk is buitendien ongeveer in het midden, tusschen het Zuider Amstelkanaal en den ringweg, een weg ontworpen, die de doorgetrokken Beethovenstraat met den Amstelveenscheweg en de ten Westen daarvan gelegen recreatieterreinen zal verbinden.

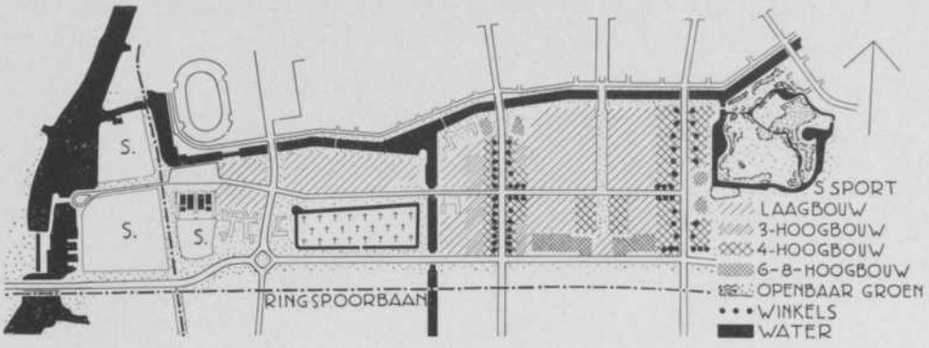
De evengenoemde hoofdverkeerswegen zijn met de bij hun toekomstige verkeersfunctie passende breedte en indeeling ontworpen, waarbij afzonderlijke rijwielpaden tusschen de rijwegen en de voetpaden werden opgenomen. Langs den doorgetrokken Parnassusweg, die tot winkelstraat bestemd is, werden in het wegprofiel opgenomen nevenwegen voor het langzame verkeer niet gewenscht geoordeeld, zoodat aan de achterzijde van de bouwstrooken zulke wegen zijn geprojecteerd. Bij den ringweg, die de strekking heeft, een vlugge verbinding tusschen de onderscheidene stadswijken tot stand te brengen, is bebouwing onmiddellijk langs den verkeersweg vermeden en zijn zoogenaamde ventwegen ontworpen. Voor de doorgetrokken Beethovenstraat, die in de toekomst de functie van uitvalsweg zal gaan vervullen, is eveneens met het aanbrengen van zulke nevenwegen reke-

[1]) Zie Tijdschrift jaargang 1939, Septembernummer.

[1]) Stadsdrukkerij Amsterdam.

Afb. 1. Situatie van het plan „Zuider-Amstelkanaal" in het Algemeen Uitbreidingsplan

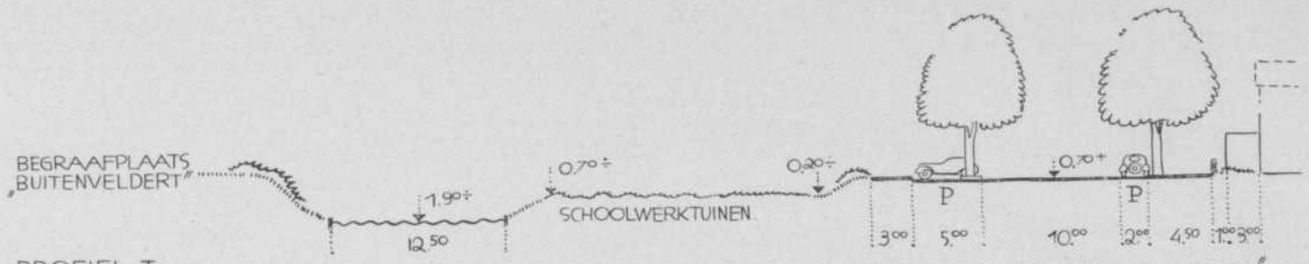

Afb. 2. Schema van hoogten der bebouwing en van de verdeeling der winkels

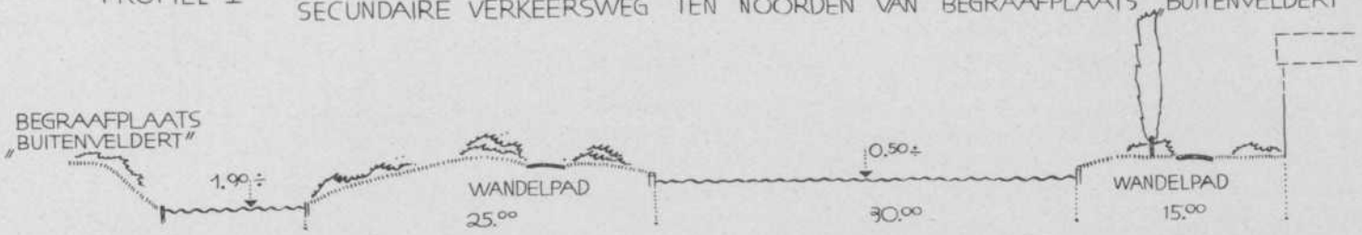
ning gehouden. De wegprofielen van de Beethovenstraat, den Parnassusweg en den ringweg zijn op den aanleg van trambanen berekend.

Het verschil in functie der verschillende hoofdwegen komt in den aanleg tot uitdrukking en dus ook in het stadsbeeld. De doorgetrokken Beethovenstraat zal, Zuidwaarts verlengd, samenkomen met den uitvalsweg naar Rotterdam en moet dus ook als primaire uitvalsweg worden beschouwd. In verband met het in de toekomst te verwachten snelverkeer is een indeeling met parallelwegen gekozen, terwijl de bebouwing mede om andere nog te noemen redenen ook niet op de gebruikelijke wijze langs, doch dwars op den weg is ontworpen (zie plan en profielen XIII en XIV afb. 4). Als winkelstraat zal zij daardoor niet geschikt zijn, in tegenstelling met den verlengden Parnassusweg, die een veel minder belangrijke verkeersfunctie te vervullen zal krijgen, omdat zij slechts de toekomstige wijk ten Zuiden van de ringbaan met het kwartier om het Olympiaplein zal hebben te verbinden. Bij den Parnassusweg (profiel VII afb. 3) zijn dus de bouwstrooken grootendeels op normale wijze langs den weg ontworpen en zijn voor het aanbrengen en afvoeren van goederen voor de winkels achter langs deze bouwstrooken rijwegen voorzien (profiel VI afb. 3).
De ringweg, die een onderdeel zal vormen van den in het Plan in Hoofdzaak ontworpen rondweg, beginnende bij den Hoofdweg in West en eindigende met de Rivierenlaan in het Oostelijk deel van Zuid, heeft een indeeling gekregen, welke aan de gemengde functies van snellen verbindingsweg, parkweg en woonweg is aangepast.
In de afbeeldingen 3 en 4 zijn de profielen van enkele dezer hoofdwegen (profielen VII, IX, XIII, XIV en XV) en van eenige typeerende woonstraten (profielen III, IV, V, VIII, X, XI, XV en XVII) weergegeven.
De Amstelveenscheweg is sinds kort verbreed tot 28 m breedte tusschen de rooilijnen en bestaat uit een rijweg van 12 m, met ter weerszijden een 4 m breed rijwielpad achter de boomen en een 4 m breed voetpad, eveneens met boomen beplant, waarbij het rijwielpad op de gebruikelijke wijze op halve hoogte tusschen rijweg en voetpad is aangelegd.
Tusschen de Stadiongracht en het ontworpen openluchtzwembad zal een parkeerterrein worden aangelegd als aanvulling van de parkeergelegenheid op het Stadionplein en in de daarvoor aangewezen straten van het Stadionkwartier, welke voor belangrijke gebeurtenissen in het Stadion onvoldoende is gebleken. De nieuwe parkeerplaats zal tevens voor bezoekers van het nieuwe terrein van de Amsterdamsche IJsclub nabij de nieuwe Schinkelsluis dienst kunnen doen.
In de woonstraten bij de drie- en vierverdiepingsbouw is voorts voor parkeergelegenheid der bewoners en bezoekers zorg gedragen op zoodanige wijze, dat de aan deze straten gelegen woningen daarvan zoo min mogelijk overlast zullen ondervinden (zie profielen VI, XVI en XVII). Verder is in de bebouwingsvoorschriften bepaald, dat de onbebouwd blijvende terreinen, behoorende tot de 6 en 8 hooge flatgebouwen zoodanig moeten worden ingericht en aangelegd, „dat het aan- en afrijden en het parkeeren van voertuigen, bestemd voor deze gebouwen, naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders, voldoende mogelijk is". De bewoners en bezoekers van deze gebouwen zullen dus hun auto's op het bijbehoorende terrein moeten parkeeren.

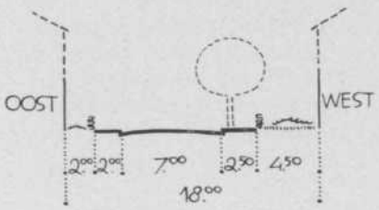
Bebouwing. Zooals reeds is vermeld, zijn de eengezinshuizen in 2 groote complexen bijeengebracht. Het grootste complex is als het ware om de doorgetrokken Minervalaan gegroepeerd en wordt Oostwaarts begrensd door de 4 verdiepingsbebouwing aan de Beethovenstraat en ten Westen door de 3 en 4 hooge bebouwing aan den Parnassusweg. De enkele villa's zijn langs de als een parkweg ontworpen Minervalaan (profiel IX afb. 3) gegroepeerd.
Bij het ontwerpen van het plan is onder oogen gezien, of het voor deze villabewoners niet veel aantrekkelijker zoude zijn geweest, hun villa's langs de Beethovenstraat te bouwen, met het uitzicht op het Beatrixpark. Dit denkbeeld is echter om verschillende redenen verworpen. De Beethovenstraat zal immers in de toekomst een primaire verkeersweg worden, die dan snel en veel en bovendien door een tram bereden zal worden, waardoor zij bij uitstek ongeschikt is voor villabebouwing.
Verder gelden de voordeelen van het uitzicht op het park natuurlijk alleen voor de enkele rij daarlangs gelegen villa's en dus reeds niet meer voor de bebouwing aan de Westzijde van den weg. Aangezien het nadeel van den verkeershinder stellig zwaarder moest wegen dan het slechts voor enkelen geldende voordeel van het uitzicht, is de in het plan aangegeven onderlinge groepeering van hooge en lage bebouwing gekozen, die een mooie plastische werking zal doen ontstaan, zooals uit het schema (afb. 2), het lengteprofiel langs het Zuider-Amstelkanaal (afbb. a en b op de bijlage) en de afbeeldingen 5, 6 en 7 van de maquette van het plan is te zien.
Toen deze keuze gedaan was, lag het verder voor de hand, de 4 hoogbebouwing langs de Beethovenstraat niet langs dezen hoofdverkeersweg te ontwerpen, doch dwars daarop. Op deze wijze zullen de flatbewoners het minste last van straatrumoer ondervinden, aangezien het geluid niet tusschen tegenover elkander gelegen langswanden

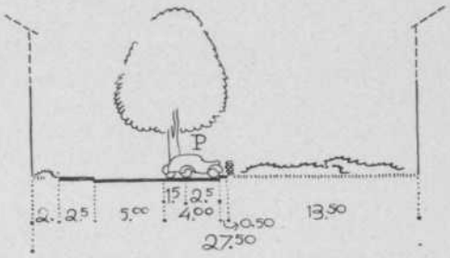
PROFIEL I SECUNDAIRE VERKEERSWEG TEN NOORDEN VAN BEGRAAFPLAATS „BUITENVELDERT"

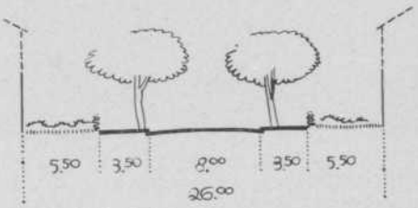
PROFIEL II. KANAAL TEN OOSTEN VAN DE BEGRAAFPLAATS „BUITENVELDERT"

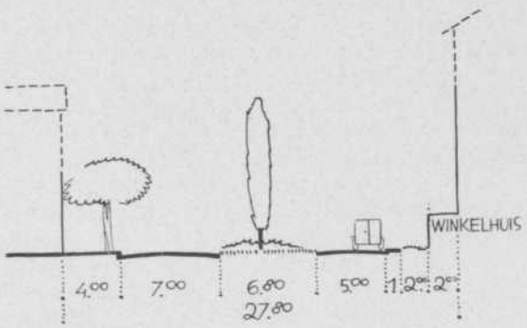
PROFIEL III.
WOONSTRAAT EENGEZINSHUIZEN

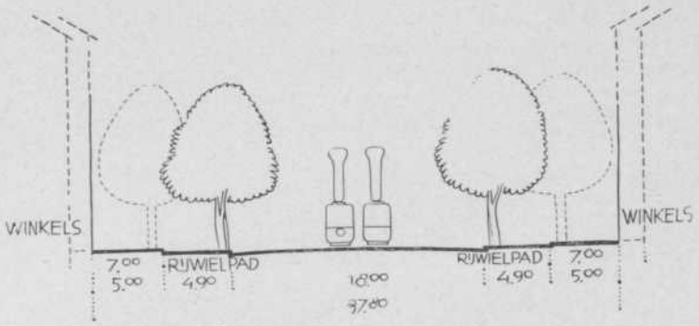
PROFIEL IV
WOONSTRAAT TUSSCHEN
DRIE-WOONLAGEN

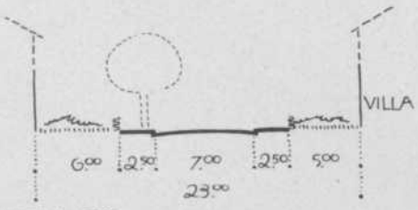
PROFIEL V
WOONSTRAAT EENGEZINSHUIZEN

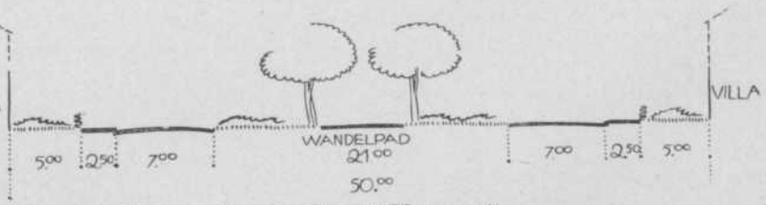
PROFIEL VI
STRAAT ACHTER DE WINKELHUIZEN AAN
DE WESTZIJDE VAN DEN PARNASSUSWEG

PROFIEL VII
VERLENGDE PARNASSUSWEG

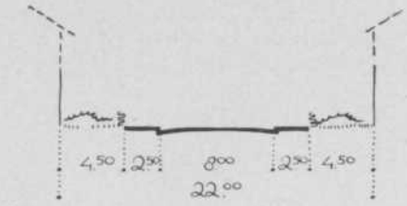

PROFIEL VIII

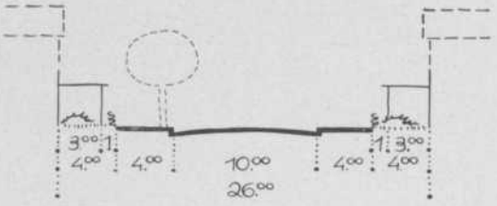

PROFIEL IX VERLENGDE MINERVALAAN.

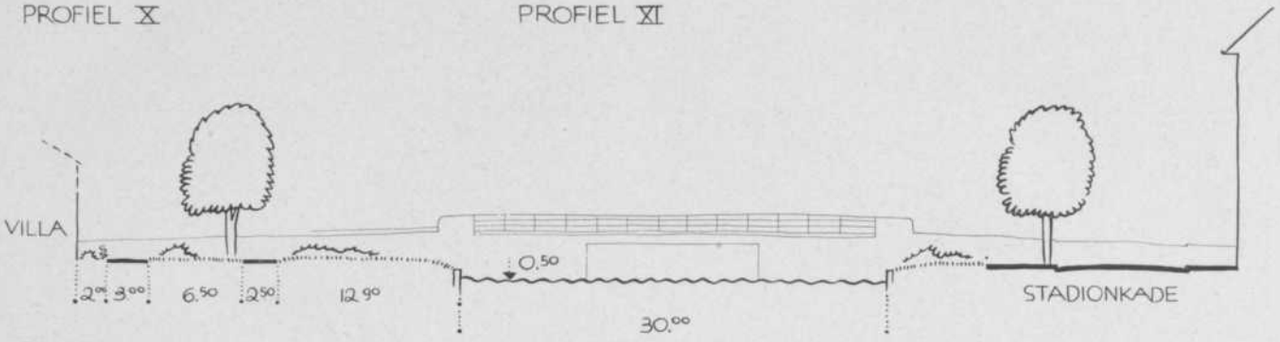
Afb. 3. Straatprofielen, schaal 1:500

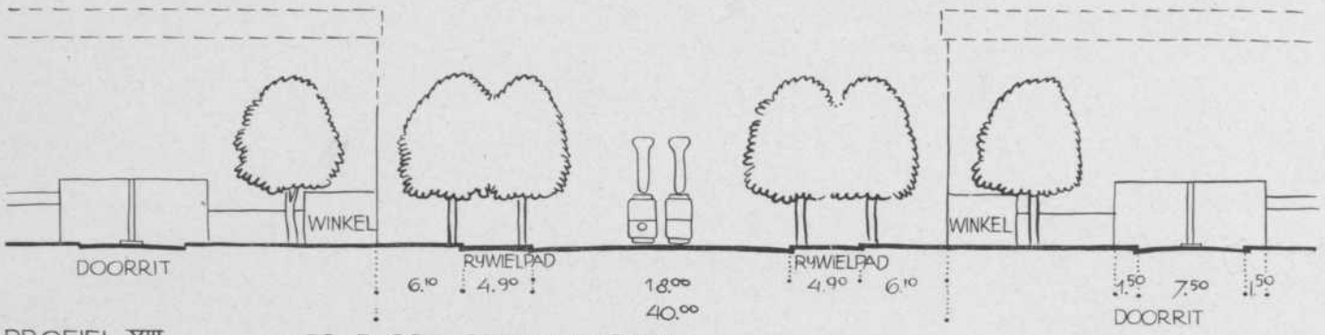
PROFIEL X

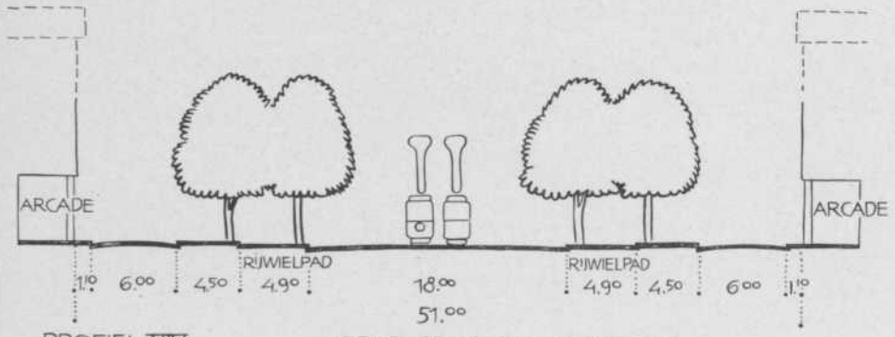
PROFIEL XI

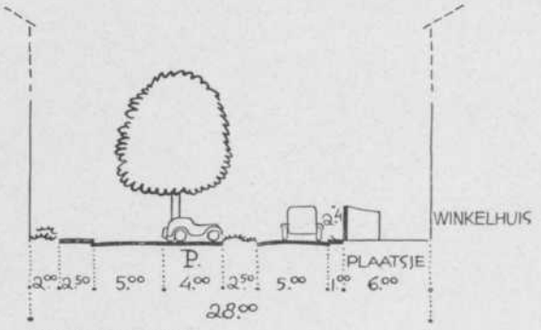
PROFIEL XII ZUIDER-AMSTELKANAAL TUSSCHEN BEETHOVENSTRAAT EN MINERVALAAN

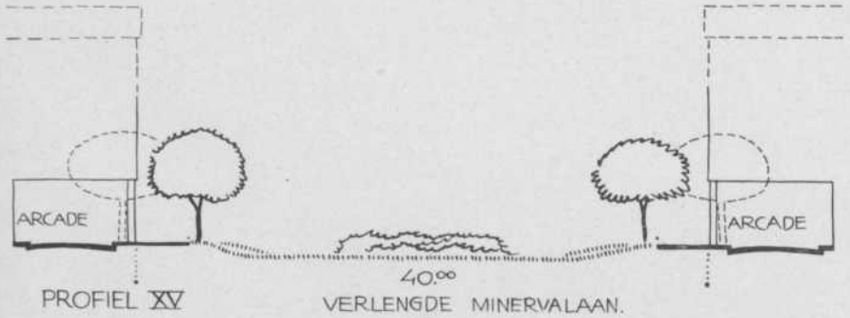
PROFIEL XIII VERLENGDE BEETHOVENSTRAAT.

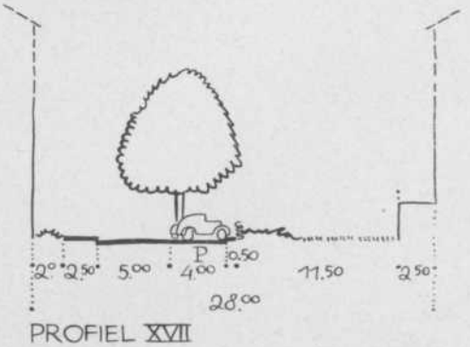
PROFIEL XIV VERLENGDE BEETHOVENSTRAAT

PROFIEL XVI.
TUSSCHEN 4. HOOGBOUW
BIJ WINKELHUIZEN.

PROFIEL XV VERLENGDE MINERVALAAN.

PROFIEL XVII
WOONSTRAAT TUSSCHEN 4. HOOGBOUW

Afb. 4. Straatprofielen, schaal 1: 500

wordt teruggekaatst, doch zich tusschen de dwarsstrooken door kan verliezen. Verder zou een langsbebouwing het Beatrixpark geheel van de wijk afsluiten en omgekeerd ook van dit park uit als een veel te hooge en te gesloten afscheiding werken. Uit het lengteprofiel van afbeelding d (bijlage), waarin een schematisch aanzicht van de zijde van het park gezien naar de Beethovenstraat tusschen Zuider-Amstelkanaal en ringspoorbaan is weergegeven en uit de beide afbeeldingen van de maquette van het geheele plan is duidelijk te zien, dat de koppen der dwarsstrooken met de daartusschen geplante boomen niet als afsluiting werken, doch het park harmonisch bij de wijk doen aansluiten en als het ware daarin doen overgaan.

Deze groepeering der flatgebouwen brengt mede, dat de daarin gelegen woningen alle op het Zuiden komen te liggen, een situatie, die bij de tot nu toe gebruikelijke rooilijnafstanden, bouwbloklengten en woningindeelingen steeds een gebrekkige lichttoetreding ten gevolge heeft. In dit geval, waar de bouwstrooken 28 meter uit elkander staan, de gebouwen alle van sousterrain met bergplaatsen worden voorzien en de bouwstrooken zeer kort en onderling verspringend zijn ontworpen, zullen de zonnestralen steeds langs de afdekkende bouwstrook tot de achtergelegen woningen kunnen doordringen. Niettemin zal de indeeling der aldus gelegen woningen natuurlijk aan deze gunstige situatie moeten worden aangepast, opdat alle voordeelen daarvan worden benut en de nadeelen zooveel mogelijk ondervangen. Aangezien de Bouwverordening geen bepalingen ten aanzien van deze materie bevat, is in de bebouwingsvoorschriften (art. 5 lid 1) bepaald: „Burgemeester en Wethouders kunnen nadere eischen stellen aan de indeeling der woningen ten einde een doelmatige bewoning te bevorderen". Dat deze bepaling, zelfs voor de woningen van welgestelden, waarom het hier gaat, niet overbodig is, heeft de praktijk uitgewezen.

Een soortgelijke ligging der 4 hoog flatgebouwen is ook toegepast aan het einde van de Minervalaan en bij de kruising van den Parnassusweg met de Oost-West gerichte straat en voor de 3 hoog bebouwing ten Westen van den Parnassusweg; in deze gevallen heeft in hoofdzaak de behoefte aan afwisseling in het stadsbeeld voor de oriënteering den doorslag gegeven. De foto's der maquette geven een indruk van het te verwachten resultaat.

Bij de eengezinshuizen is de Oost-West oriënteering toegepast langs de randen van het ontworpen kanaal, dat ten Westen van den Parnassusweg in Zuidelijke richting van het Zuider-Amstelkanaal naar de wijken buiten de ringbaan zal voeren. Ook hier gold weder het motief, de open ruimte door dit kanaal met de ten Westen daaraangrenzende begraafplaats gevormd, niet door een rij woningen af te sluiten.

Overal is de wijk aan de randen zooveel mogelijk open-

Afb. 5. Maquette van het plan, gezien uit Noord-Oostelijke richting. Op den voorgrond links het Beatrixpark; aan de rechterzijde van het Zuider-Amstelkanaal het bestaande stadsdeel „Zuid"

gelegd, zoodat reeds alleen hierdoor het stadsbeeld, dat de Zuidrand van het Zuider-Amstelkanaal zal vormen, sterk zal contrasteeren met dat van den bestaanden Noordelijken oever. Het lengteprofiel (afbb. a en b op de bijlage) geeft op schematische wijze het toekomstig beeld van dezen Zuidelijken oever weer.
De foto's van de maquette laten overigens duidelijk zien, hoe geheel anders de nieuwe wijk door de ontworpen open bouwwijze zich zal voordoen, dan het bestaande Zuid, zelfs als men rekening houdt met de omstandigheid, dat in de afbeeldingen de gesloten blokbouw grover aandoet dan deze in de werkelijkheid is. Tot den zooveel opener indruk draagt de korte lengte der bouwstrooken zeer veel bij, een omstandigheid, waaraan over het algemeen te weinig aandacht wordt besteed.

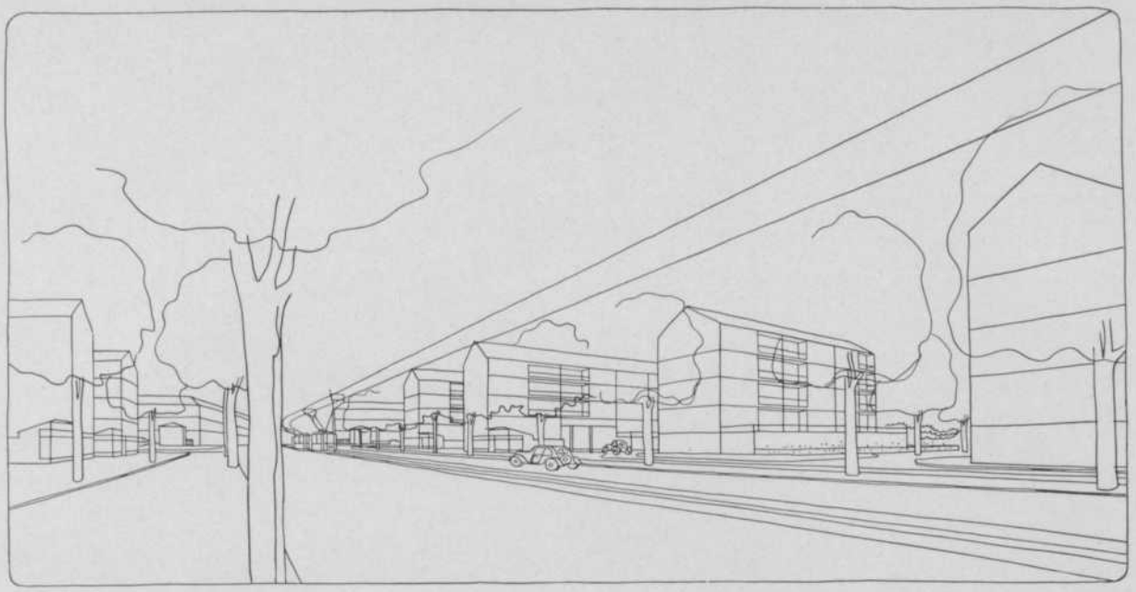
Afb. 7. Maquette van het plan, gezien uit Zuid-Oostelijke richting. Op den achtergrond het bestaande stadsdeel „Zuid

Eenige woongebouwen van bizonderen aard zijn in het plan opgenomen.
In de eerste plaats de hooge flatgebouwen van 6 en van 8 verdiepingen. Eerstgenoemde zijn langs den rand van den Zuidelijken ringweg geprojecteerd, zoodat de bewoners zullen kunnen profiteeren van het uitzicht over de ringbaan heen naar de aan de Zuidzijde daarvan in het Plan in Hoofdzaak ontworpen sportcomplexen, die den bestaanden Zuidelijken Wandelweg met omgeving zullen moeten vervangen. Deze flats van 6 verdiepingen zullen natuurlijk van liften moeten worden voorzien (hetgeen in de bebouwingsvoorschriften is vastgelegd) en dan zullen zij aan diegenen, die een flatwoning prefereeren boven een eengezinshuis met tuin, een betere woonaccomodatie geven dan een vierhoogflat zonder lift. Het is zelfs de vraag, of voor woningen in de hier bedoelde huurklasse het bouwen van 6 hoog flatgebouwen niet moet worden voorgeschreven in plaats van het 4 hoog type. Immers zullen liften bij 6 hoog bebouwing beter betaald kunnen worden dan bij 4 hoogbouw, waar zij dan ook dikwijls worden weggelaten. Indien de bebouwingsdichtheid niet wordt vergroot, zullen er geen nadeelige gevolgen voor het verkeer en voor de grondprijzen ontstaan en blijven dus alleen de voordeelen van de betere toegankelijkheid der woningen voor de bewoners over, terwijl het karakter van de bewoning bij deze hoogte niet zoo sterk afwijkt van dat, waaraan de grootestadsbevolking reeds min of meer gewend is, als het geval is bij de nog hoogere flatgebouwen van 10, 12 en meer verdiepingen.

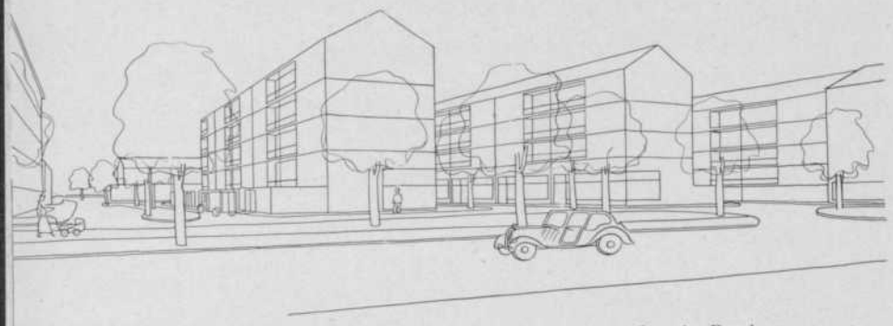
De twee 8 hoog flatgebouwen zijn ter weerszijden van den vóór den Oost-West gerichten weg ontworpen toegang naar het Beatrixpark gedacht. Voorloopig is hier de driearmige indeeling met een centraal trappenhuis, als suggestie in het plan geteekend. Aan den architect, die straks deze gebouwen zal hebben te ontwerpen, is echter de noodige vrijheid van beweging gelaten, omdat in art. 6 der bebouwingsvoorschriften aan Burgemeester en Wethouders de bevoegdheid is gegeven, toe te staan, dat deze gebouwen „volgens een andere indeeling, doch „slechts over een ongeveer even groote oppervlakte, als „die in het uitbreidingsplan is aangegeven, worden be„bouwd". Dezelfde bevoegdheid geldt ook ten aanzien van de openbare gebouwen en gebouwen met bizondere bestemming.
Resten ten slotte nog de beide gebouwen met 6 verdiepingen, welke aan het begin van den verlengden Parnassusweg in eenigszins schuinen stand, bij wijze van voorplein, zijn ontworpen (afbb. 7 en 8). Deze zijn bestemd voor de „huisvesting van ongehuwden, ouden van dagen „en dergelijke, waarbij, naar het oordeel van Burgemees„ter en Wethouders, voldoende moet zijn gewaarborgd, „dat de woningen in deze gebouwen niet zullen worden „gebruikt in afwijking van die bestemming" (art. 2 sub

Afb. 8. Detailmaquette van den verlengden Parnassusweg en omgeving, gezien uit Noordelijke richting. Rechts
begraafplaats „Buitenveldert"; op den voorgrond het Zuider-Amstelkanaal; geheel boven de ringbaan

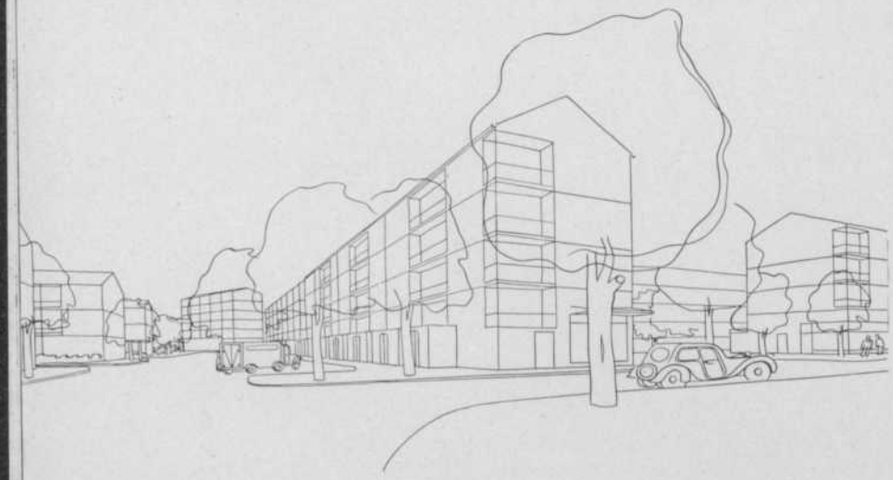

Afb. 9. Gedeelte van de verlengde Beethovenstraat; aan het einde de bestaande bebouwing ten Noorden van het Zuider-Amstelkanaal

fb. 10. Winkelstrooken, gelegen nabij het kruispunt van de verlengde Beethovenstraat en e secundaire Oost-Westverbinding. De winkelstrooken liggen dwars op de Beethovenstraat ings de Oost-Westverbinding, waaraan de etalages en ingangen der winkels zijn gelegen. oederentransport geschiedt uit de straten achter langs de strooken, waarvan er een links op e afbeelding is weergegeven

fb. 11. Winkelbebouwing langs de Westzijde van den verlengden Parnassusweg; aan de nkerzijde van het beeld de achterweg, waarlangs de goederen worden vervoerd

III lid 5 der bebouwingsvoorschriften).
In het plan zijn verschillende gebouwen met openbare of bizondere bestemming opgenomen. Daar zijn in de eerste plaats verschillende lagere- en voorbereidende scholen, waarbij in verband met hun ligging in het laagdan wel in het hoogbouwgedeelte onderscheid is gemaakt wat de toelaatbare bouwhoogte betreft, die voor de scholen temidden van eengezinshuizen beperkt moet blijven tot maximum 10 m.
Verder heeft een gemeentelijk lyceum een plaats gekregen aan den grachtendriesprong, waardoor een mooi stadsbeeld kan worden verkregen van het Westen Oostwaarts over het Zuider-Amstelkanaal. Een voetbrug over dit kanaal is vóór den hoofdingang geprojecteerd (afb. 8).
Ten Zuiden hiervan is aan het Zuidwaarts gericht kanaal een terrein voor den bouw van een kerk bestemd, terwijl aan het einde van de doorgetrokken Minervalaan een bizonder gebouw is ontworpen, waarvan de bestemming nog niet vaststaat.
Ten Westen van den Amstelveenscheweg zal het nieuwe Burgerweeshuis worden gebouwd en zijn ook reeds voorbereidingen getroffen voor den bouw van een gemeentelijk openluchtzwembad, ter vervanging van het z.g. Schinkelbad, dat na voltooiing en ingebruikstelling van de nieuwe Schinkelsluis (op het plan aangegeven) zal moeten worden opgeheven.

Garages. Daar van de toekomstige bewoners van deze nieuwe stadswijk een belangrijk aantal een auto zal bezitten, zijn voor het onderbrengen van auto's in of nabij de huizen verschillende voorzieningen getroffen.

In het algemeen is het voor de bewoners wenschelijk, hun auto in een eigen garage nabij de woning te kunnen stallen, aangezien dit niet alleen gemakkelijk is, doch ook goedkoop, vergeleken met stalling in een stallinggarage. Er is dus in dit plan naar gestreefd, zulks mogelijk te maken voor een zoodanig aantal woningen, als met een geschatte toekomstige behoefte overeenkomt. Wat de eengezinshuizen aangaat, is in deze behoefte voorzien, door bij de enkele en dubbele villa's den bouw van garages mogelijk te maken en bij de rijenhuizen den bouw van het noodig geachte aantal garages voor te schrijven, hetzij dan dat deze, zooals in het uitbreidingsplan is aangegeven, vrij worden geplaatst of worden aangebouwd, dan wel in de huizen worden opgenomen.

Op deze wijze zullen van de 544 eengezinshuizen er 245 of 45% van een garage kunnen worden voorzien.
Ten aanzien van de bebouwing in vier en zes verdiepingen is in de bebouwingsvoorschriften voorgeschreven, dat deze gebouwen van onderhuizen moeten worden voorzien, welke onderhuizen op de daarvoor in het uitbreidingsplan aangewezen plaatsen — en dit betreft bijna alle voor deze bebouwingen bestemde bouwstrooken — zoodanig moeten worden ingericht, dat deze, behalve de vereischte bergruimten, ook garages zullen kunnen bevatten. Op deze wijze zal in totaal ongeveer $^3/_8$ van het aantal woningen in deze wijk garageruimte in of vlak bij de woning kunnen verkrijgen.
Blijkens een recent onderzoek bedroeg het aantal particuliere personenauto's, toebehoorend aan bewoners van de beter gesitueerde buurten in Zuid bewesten de Boerenwetering: Apollobuurt, Museumbuurt, Willemsparkkwartier, Diepenbrockbuurt, tusschen 36 en 13 per 100 woningen in de desbetreffende buurt. Het gemiddelde over de geheele wijk bedroeg 19 auto's per 100 woningen.
Van deze auto's werd $^1/_8$ à $^1/_7$ niet in garages gestald, doch op straat geparkeerd. In het bestaande deel van Zuid, hierboven bedoeld, wordt slechts 8% van de auto's in een eigen garage in het perceel gestald, daarentegen 78% in de stallinggarages. Zelfs in de buurten met veel moderne eengezinshuizen staat slechts een betrekkelijk klein deel der auto's in eigen garage: in de Diepenbrockbuurt ongeveer $^1/_3$ van de daar thuisbehoorende auto's, in de buurt beoosten de Beethovenstraat $^1/_4$, n.l. resp. 13 en 9 auto's per 100 woningen.

Het onderstaande staatje geeft een overzicht van de in het plan opgenomen aantallen woningen van verschillende soorten en van het aantal auto's, dat gestald kan worden in de garageruimten, welke bij deze woningen, overeenkomstig de bebouwingsvoorschriften zullen kunnen worden gebouwd.

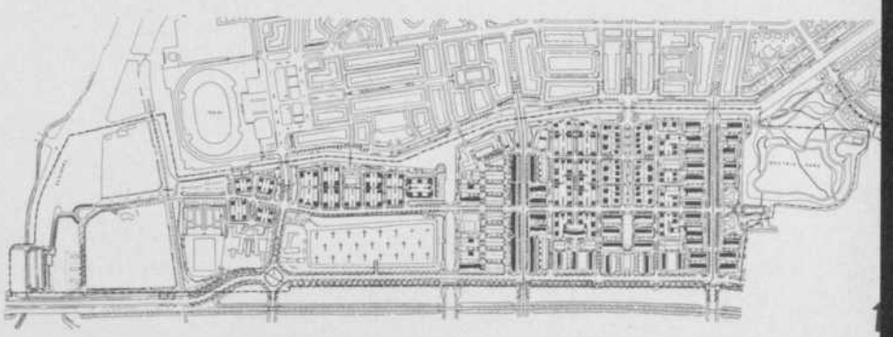
	Type	Min.-gevelbreedte	Aantal woningen		Aantal auto's, waarvoor garageruimte beschikbaar is	
			Van elke soort		Van elke soort	
			Abs.	In %	Abs.	Per 100 woningen
Eengezinshuizen	A	6.00	262	15.1	87	33.1
	B	6.50	228	13.1	104	45.6
	C	7.00	26	1.5	26	100
	D	7.50	28	1.6	28	100
Totaal . . .			544	31.3	245	45
3 woonlagen	E	9.50	177	10.2	17	9.6
4 ,,	F	9.50	208	12	52	25
4 ,,	F_1	10.00	80	4.6	30	37.5
4 ,,	G	11.00	520	29.9	198	38.1
6 ,,	H		168	9.7	84	50
6 ,,	H_1	omgerekend tot beb. F	40	2.3	24	60
Totaal . . .			1193	68.7	405	34
Tot.-generaal			1737	100	650	37.4

Vergelijkt men deze cijfers met die, welke ten aanzien van de bestaande wijken zijn vermeld, dan blijkt, dat de garageruimte waarop in het plan is gerekend, veel grooter is dan in de aangrenzende buurten, waardoor, naar verwacht mag worden, het zoo hinderlijke stallen op straat in de nieuwe wijk zooveel mogelijk zal kunnen worden beperkt.

Tevens blijkt uit de cijfers, dat bij de ontworpen voorziening in ruime mate rekening is gehouden met de gestadige toeneming van het aantal auto's. Het is dus waarschijnlijk, dat in den beginne niet alle garageruimte noodig zal zijn. Daarom is in de bebouwingsvoorschriften de mogelijkheid geopend, de ruimten in de onderhuizen der hooge bebouwingen aanvankelijk geheel als bergplaatsen aan te wenden; met de mogelijkheid van verbouwing tot garage moet dan echter reeds bij den bouw rekening worden gehouden.

In art. 4 der bebouwingsvoorschriften is een aantal bepalingen ten aanzien van de garages opgenomen, waarbij vooral die, welke betrekking hebben op de in de onderhuizen der hooge bebouwing op te nemen gareer-ruimte, zijn gebaseerd op tevoren opgemaakte schetsen voor doelmatige indeelingen dezer onderhuizen. Uit deze schetsen bleek, dat een goede combinatie van de benoodigde, onderling gescheiden, bergruimten voor de bovengelegen woningen met garageruimte met behoorlijken in- en uitrit kan worden verkregen, indien het onderhuis buiten de opgaande gevels wordt uitgebouwd. De mate van uitbouw hangt af van het aantal woonlagen en varieert volgens de bebouwingsvoorschriften van 2 tot 5 m. De bovenkanten der uitbouwen moeten als terras voor de daaraan gelegen z.g. „beletages" worden ingericht (zie profielen VI en XVII).
Ook voor het onderbrengen van garages in de eengezins-rijenhuizen zijn verschillende schetsen opgezet, waarbij twee types in het bizonder aandacht vragen, n.l.: a. met gelijkvloers ingebouwde garage en b. met garage in een onderhuis.
Voordeel van het gelijkvloersche type is juist het feit, dat de woonverdieping niet als bij type b. zóóveel boven het niveau van de straat, en dus ook van den tuin, moet worden aangelegd, dat de auto kan in- en uitrijden. Daarentegen heeft het gelijkvloersche type het financieele nadeel, dat een breeder perceel en dus ook een breeder bouwterrein noodig is dan bij het onderhuis-type, waar de garage geen meerdere breedte, doch wel meerdere bouwhoogte vereischt. In het plan is, behoudens enkele gevallen waar een hoogteverschil vanzelf aanleiding geeft tot toepassing van het onderhuistype, den bouwers de keuze tusschen beide types gelaten, zij het dan ook dat in een straatgedeelte slechts éénzelfde type mag worden gebouwd.

Afb. 12. Verdeeling van de garages

In het schema (afb. 12) is de verdeeling van de garageruimte over de woningen aangegeven door strepen voor de garages in de onderhuizen der flatwoningen en der eengezinshuizen en door stippen voor de losstaande garages en voor die in de eengezinswoningen (men vergelijke dit schema met het plan op de bijlage).

Ontspanning. Evenals voor de verkeerswegen, zijn, wat de ontspanning betreft, de richtlijnen uit het Plan in Hoofdzaak aangehouden en bij de nadere uitwerking aangevuld en verrijkt. Het Beatrixpark, waarvan het grootste gedeelte reeds is aangelegd en in Mei 1939 voor het publiek kon worden opengesteld, is in het plan opgenomen. Afb. 13 geeft een indruk van dit nog jonge park met als afsluiting de stadsbebouwing langs de Noord-Oostzijde, bestaande uit eengezinsrijenhuizen en de Nieuwe Remonstrantsche Kerk langs de Diepenbrockstraat en op den achtergrond het gebouw van de Rijksverzekeringsbank.
De nieuwe wijk zal twee toegangen naar het park krijgen, één bij het Zuider-Amstelkanaal en de tweede in het verlengde van de midden door de wijk geprojecteerde West-Oost gerichte straat. Laatstgenoemde ingang zal door de twee reeds genoemde 8 verdiepingen hooge flatgebouwen worden gemarkeerd.
Zooals reeds in het Plan in Hoofdzaak is aangegeven, zal de in 1917 als tijdelijk aangelegde Zuidelijke Wandelweg met omgeving bij uitvoering van het uitbreidingsplan moeten verdwijnen. Dit op polderpeil aangelegd complex zal door de op boezempeil aan te leggen verbindingswegen en -kanalen tusschen de toekomstige stadskwartieren ter weerszijden van de ringspoorbaan worden doorsneden, waarmede destijds natuurlijk nòch wat de hoogteligging, nòch wat de terreinindeeling betreft, rekening kon worden gehouden.
Het bestaande complex kan dan ook niet worden gehandhaafd, zoodat in het Plan in Hoofdzaak een nieuw complex, op boezempeil aan te leggen, is ontworpen direct ten Zuiden van de ringspoorbaan. Dit nieuwe complex zal eerst aangelegd en de in het bestaande complex aanwezige sportvelden en tennisbanen naar de nieuwe terreinen overgeplaatst moeten zijn, alvorens aan opruiming van het bestaande kan worden gedacht. Dit heeft tengevolge, dat het uitbreidingsplan slechts in twee perioden kan worden uitgevoerd, n.l. eerst het Noordelijk deel, dat ongeveer door de grens van de reeds aanwezige ophooging wordt bepaald en later het Zuidelijk gedeelte. In de bebouwingsvoorschriften is aan Burgemeester en Wethouders de bevoegdheid gegeven, toe te staan, dat de op de langs den Zuidelijken Wandelweg gelegen terreinen aanwezige sportgebouwen, zoolang nog niet tot verplaatsing van het complex kan worden overgegaan, worden veranderd, uitgebreid of vernieuwd.
Langs den Zuidelijken oever van het Zuider-Amstelkanaal (profiel XII afb. 4) zijn in den plantsoenrand wandelpaden opgenomen, die zullen worden voortgezet langs beide zijden van het nieuw ontworpen Zuidwaarts gerichte kanaal tot in de toekomstige stadskwartieren ten Zuiden van de ringbaan (afb. 8). De paden kunnen onder de over dit kanaal te bouwen bruggen worden doorgevoerd, zoodat de bewoners in de toekomst zonder verkeershinder langs een aantrekkelijken weg de nieuwe sportcomplexen zullen kunnen bereiken.
Aan de Westzijde van het Zuidwaarts gerichte kanaal is dit pad ontworpen op den beplanten dijk, die dit kanaal zal scheiden van de op polderpeil te handhaven ringsloot om de bestaande — en uit te breiden — R.K. Begraafplaats-Buitenveldert (profiel II afb. 3).

Het terrein van de Amsterdamsche IJsclub en de sportvelden ten Noorden daarvan, tusschen de spoorbaan naar Aalsmeer en den Schinkel, zijn mede in het plan opgenomen, evenals de nieuwe sluis in den Schinkel. Een rijweg is tusschen deze beide complexen door gevoerd tot den Schinkel; aan de Noordzijde van dezen weg is vóór de kruising met de spoorbaan naar Aalsmeer bij het reeds genoemde zwem- en luchtbad een parkeerterrein ontworpen, dat dienst zal kunnen doen ten behoeve van de bezoekers van het Stadion, van de zweminrichting en van de ijsbaan. Van het einde van dezen rijweg leiden rijwiel- en wandelpaden over de Schinkelsluizen naar het Jaagpad langs het Nieuwe Meer en de daarlangs gelegen sport- en volkstuinencomplexen in den Riekerpolder, terwijl een tweede pad toegang zal geven tot het watersportcomplex aan het Nieuwe Meer en verder Zuidwaarts in de richting van het bosch zal voeren.
Tusschen de nieuwe Schinkelsluis en den Oostelijken oever van den Schinkel blijft een watervlakte over, welke zeer geschikt zal zijn voor watersporthaven. Op het uitbreidingsplan is daarmede rekening gehouden en zijn de daarvoor benoodigde steigertjes en bootenloodsen aangegeven.
Ten Zuiden van de ontworpen zweminrichting is nog een uitbreiding van het luchtbad ontworpen, welke ook dienst kan doen als sportveld. De niet voor bebouwing in aanmerking komende strook langs de Noordzijde van de begraafplaats is voor schoolwerktuinen bestemd (profiel I afb. 3).

De oevers van de kanalen zijn van plantsoenen voorzien, doorgaande rijwegen hierlangs zijn vermeden, terwijl zooals reeds is vermeld, de bebouwingen daaraan steeds zoodanig zijn gegroepeerd, dat hooge, afsluitende huizenwanden niet voorkomen. Ook elders zal de wijk overal den indruk geven van openheid en groen. De afbeeldingen der maquette geven alleen het groen in de openbare terreinen (straten, plansoenen) weer, dat in de werkelijkheid nog zal worden aangevuld met de beplantingen in de tuinen, die overal van den weg zichtbaar zullen zijn.

De bij dit artikel behoorende afbeeldingen zijn ter beschikking gesteld door de Afdeeling Stadsontwikkeling van den Dienst der Publieke Werken te Amsterdam.

Afb. 13. Beatrixpark in 1940; op den achtergrond het gebouw van de Rijksverzekeringsbank

Eenige gedachten over de volkshuisvesting ten plattelande

door Rector van Helvoort

Sinds 1901, toen de Woningwet haar intrede deed in Nederland, is er aan de vele problemen, die een goede volkshuisvesting opwerpt, met veel ijver en vrucht gewerkt. En niet het minst aan de krachtige werkzaamheid van oud-minister Aalberse is het te danken, dat de Nederlandsche volkshuisvesting mijlen ver vooruit was op die in het buitenland. Zijn er dan nog werkelijk belangrijke dingen te doen op het gebied van de volkshuisvesting? Zijn er nog belangrijke wenschen ter vervulling overgebleven? Er mag op deze vragen gerust ja geantwoord worden, naar mijn meening. Want al mogen wij in de bestaande wet van 1901, met haar successievelijke wijzigingen, een goede en zegenrijke wet bezitten, dan is toch de uitvoering der Wet niet altijd geweest, wat men wenschen kan, vooral niet ten plattelande. Het zijn daarom vooral problemen van uitvoering, die op het oogenblik ons zullen bezighouden, meer dan problemen over het karakter van de wet zelf. En het kan zijn nut hebben, hier eenige gedachten over die uitvoering neer te schrijven, nu een nieuw wetsontwerp aangaande de volkshuisvesting is gepubliceerd, dat de bedoeling heeft te zijner tijd in de plaats te treden van de thans bestaande wet. Intusschen zou ik met betrekking tot het karakter van de oude wet en haar uitvoering toch één, naar mij toeschijnt, belangrijke opmerking willen maken, en wel de volgende: zooals wij de uitvoering kennen, stelt zij zich, vooral in de financieele paragrafen, grootendeels op het standpunt van de huurwoning. Moge deze misschien op haar plaats zijn in de stedelijke volkshuisvesting, niet minder is het de ervaring, dat op het platteland de eigen woning veel en veel meer in tel is, en hoog op prijs wordt gesteld.

In dit verband kan ik niet nalaten te wijzen op het K.B. van 30 Oct. 1934, over het bouwen van woningen met tweede hypotheek; op de landarbeiderswet van 20 April 1918; op de circulaire van 5 Mei 1930, die handelt over de eigendomsoverdracht van Woningwet-woningen; op de circulaire van 25 Juli 1927 aangaande de zoogenaamde E.W.P.-regeling; en op de circulaire van 7 Juni 1928 over de verbetering van eigen woningen ten plattelande. Misschien zou men uit de veelheid van circulaires betreffende de eigen woningen ten plattelande de conclusie mogen trekken, dat de wetgever zelf ook eenige lacune in de vigeerende wet heeft gevoeld. En hiermede meen ik te mogen volstaan, wat de wet zelf betreft, om nu de uitvoering der wet en wat er zooal rondom staat onder het oog te nemen.

Zooals men zich zal herinneren, eischt de Woningwet in art. 1 (vgl. art. 74 nieuwe wetsontwerp) drieërlei voorschriften, door de gemeenteraden vast te stellen:

De eerste categorie voorschriften heeft betrekking op nieuwbouw of verbouwing van woningen.

De tweede categorie voorschriften heeft betrekking op de in-gebruik-zijnde woningen; den bestaanden woningvoorraad dus.

De derde categorie voorschriften heeft betrekking op de bewoning.

Aansluitende aan deze drie categorieën voorschriften, zouden wij ook drieërlei uitvoeringswerkzaamheid kunnen onderscheiden, betrekking hebbend op:

a) nieuwbouw en verbouwing van woningen;
b) den bestaanden woningvoorraad;
c) de bewoning.

De organen, welke met deze drievoudige uitvoeringswerkzaamheden zijn belast, zijn allereerst B. en W. en de gemeenteraad, die de geëischte voorschriften vastleggen in een z.g. bouwverordening en de door hen aan te stellen ambtenaren van Bouw-, Woning- en Welstandstoezicht, die ervoor hebben te waken, dat de voorschriften, binnen het kader van art. 1 der Woningwet, stipt worden onderhouden.

Wat is nu echter het geval?

Voorzeker kan men aannemen, dat B. en W. en de gemeenteraden van iedere gemeente in Nederland sinds 1901 zoover zijn gevorderd, dat zij een bouwverordening hebben vastgesteld. In 1927 viel de regeering over de groote verscheidenheid van bouwverordeningen in den lande, en sindsdien is hierin veel verbetering en uniformiteit gebracht, zoodat de bouwverordeningen in het algemeen goed zijn.

Anders staat het evenwel met de door B. en W. aan te stellen ambtenaren van het gemeentelijk bouwtoezicht.

Zelfs nu, bijna 40 jaren na de totstandkoming der Woningwet, kan men gerust zeggen, dat dit toezicht onvoldoende en slecht is, tenminste op het platteland. Verschillende oorzaken hebben tot dezen ellendigen toestand het hunne bijgedragen, en daarvan zijn, naast een veelvuldig gebrek aan belangstelling en toewijding, vooral de inderdaad hooge kosten voor een goed bouwtoezicht te maken, de hoofdoorzaak. En dikwijls verhinderde de geringe bereidheid van aan elkaar grenzende gemeenten de invoering van de in 1931 in de Woningwet ingelaschte samenwerking van gemeenten op dit gebied.

De funeste gevolgen van het ontbreken van een behoorlijk gemeentelijk bouwtoezicht bleven dan ook niet uit. En deze moeten niet onderschat worden.

1e. Ten opzichte van nieuwbouw of verbouwing viel daarmee bijna iedere contrôle, of de bouwverordening en dus de Woningwet werd nageleefd. En wat kan het handlichten hiermede niet een groote schade toebrengen aan de moreele en de physieke gezondheid van het volk.

2e. Ten opzichte van den bestaanden woningvoorraad was het gevolg van het ontbreken van contrôle een ontstellende onwetendheid van de gemeentelijke overheid, of hun gemeentenaren allen verzekerd waren van een menschwaardige woning. De ambtenaren van het bouwtoezicht op nieuwbouw en verbouwing hielden zich nooit erg bezig met het controleeren der in gebruik zijnde woningen, of deze nog wel voldeden aan de desbetreffende voorschriften; maar dan waren er tot 1934 toch nog de gezondheidscommissies, die, soms met veel ijver, de gemeentebesturen wezen op menig onmenschwaardig woonverblijf. Maar na 1934 toen de gezondheidscommissies ophielden te bestaan, werden de gemeentebesturen zeer veel minder opmerkzaam gemaakt op groeiende, ergerlijke toestanden van krotbewoning, van het kwaad van woonwagens en woonschepen, van de z.g. weekendhuisjes, enz.

Het is mijn overtuiging, dat dit deel van de volkshuisvesting ten plattelande door de plaatselijke autoriteiten ten zeerste verwaarloosd is.

3e. Ten opzichte van de bewoning geldt hetzelfde als onder 2e. Het bestaan van mooie voorschriften (zie hieronder) helpt niets, als er niet de hand aan gehouden wordt. Alleen de naleving ervan voorkomt vele ergerlijke mistoestanden van samenwoning, e.a.

In vele gemeenten schijnen de gemeentebesturen nu verzonken in een staat van lethargie; alle belangstelling voor een goede volkshuisvesting ontbreekt. En dientengevolge worden er geen maatregelen beraamd, of, als het werkelijk niet anders kan, dan alleen die, welke de minste kosten meebrengen.

Wat zou er dan moeten gebeuren?

A. Mijns inziens zou er allereerst een systematische volksvoorlichting op groote schaal ten plattelande moeten komen, en wel belichtend de essentieele dingen, waar het om gaat.

B. Deze hardnekkige aanhoudende propaganda en volksvoorlichting, vooral ten opzichte van de taak der overheid inzake de volkshuisvesting, zal ten gevolge hebben, dat deze overheid zich moeilijk meer zal kunnen afzijdig houden. Dan zal het oogenblik daar zijn, om aan de gemeentebesturen meer gedetailleerde voorlichting te verschaffen over te nemen maatregelen, zooals het opmaken van een balans van den bestaanden woningvoorraad, de verbetering van bestaande woningen, de opruiming van krotten, enz. Het is een ervaring, dat velen nog zeer slecht op de hoogte zijn van de mogelijkheden der Woningwet, van de verschillende circulaires, enz.

C. Om deze meer deskundige en gedetailleerde voorlichting van en samenwerking met de gemeentebesturen doeltreffend te doen zijn, zou ik hier het idee willen opperen, om aan de hand van art. 24 der Woningwet, bij de regeering aan te dringen op de instelling van een of twee Woningcommissies in iedere provincie, die speciaal als taak zullen hebben, van den bestaanden woningvoorraad in iedere gemeente een enquête te doen houden, naargelang het resultaat dezer enquête de noodige maatregelen te doen nemen en tenslotte een blijvende waakzaamheid aan den dag te leggen, dat de bedoeling der Woningwet op dit gebied praktisch wordt bereikt.

Hoe in concreto deze Woningcommissies op een doeltreffende, soepele, weinig kostbare wijze zouden kunnen werken, moge duidelijk worden uit de hieronder volgende uiteenzetting over de Noord Brabantsche commissies.

Art. 199 van het nieuwe wetsontwerp biedt tot bovenstaand doel een zeer gemakkelijke gelegenheid, omdat in plaats van de regeering gekomen zijn de Gedep. Staten.

D. Verder zou eenige wijziging in de uitvoering der Woningwet toe te juichen zijn:

a. zooals ik reeds releveerde, houdt de bestaande Woningwet weinig rekening met de voorkeur van het het platteland voor een eigen woning;

b. op het oogenblik kan er maar één huurwoning of één E.W.P. woning worden gebouwd ter vervanging van één krot. En toch zou, gezien de nog veelvuldig voorkomende samenwoning van meer dan één gezin in één krot, een soepeler werkwijze op dit punt goede diensten bewijzen.

c. Huren van f. 2.— tot f. 2.50 zijn voor het platteland nog te hoog. Meer aangepast waren huren van f. 1.— tot f. 1.50; dan zouden juist die menschen bereikt worden, die werkelijk geholpen moeten worden.
Hetzelfde geldt voor het wekelijksche bedrag eener E.W.P. woning, dat ook van f. 2.— tot f. 2.50 loopt. Meermalen immers wordt de opruiming van een krot niet goedgekeurd, omdat de bewoner het wekelijksch bedrag niet kan opbrengen; meermalen ook durft de bewoner zelfs geen aanvrage doen, omdat hij moet vreezen, dat hij na den bouw der E.W.P. woning zijn wekelijksch bedrag niet zal kunnen betalen, en daarmee gevaar loopt, ook dat geringe bezit — vooral aan grond — wat hij nog heeft, te verliezen.

Sinds de circulaire van 19 Jan. 1940 een lageren rentevoet toestond, waren de verhoudingen al eenigszins gunstiger geworden.

E. Dan zou het naar mijn meening een groot voordeel zijn, als de particuliere bouwnijverheid voor den bouw van arbeiderswoningen kon worden geïnteresseerd.

Wat kleeding, schoeisel, levensmiddelen, enz. betreft, is het grootbedrijf er in geslaagd, goede waar aan den arbeider te brengen voor een geringen prijs.

Ik vraag me af, of het particulier initiatief in de bouwnijverheid ook niet dezelfde goede gevolgen zou kunnen bereiken.

Ik kom nu aan het tweede deel van deze uiteenzetting, dat een overzicht zal geven van de in Noord Brabant gevolgde methode voor de tenuitvoerlegging der Woningwetbepalingen.

Zooals overal, bestond ook in Noord Brabant vóór 1927 een rijkelijke variatie van bouwverordeningen. In 1932 echter werd door een Commissie uit de afdeeling Noord Brabant der Vereeniging van Nederlandsche gemeenten een model-verordening opgesteld, die sindsdien gaandeweg in de meeste gemeenten is ingevoerd.

Maar wat baat het een bijna volmaakte bouwverordening ter beschikking te hebben, als de naleving veel te wenschen overlaat? Ook in Noord Brabant ondervond men de moeilijkheid, in de plattelandsgemeenten te komen tot een behoorlijk gemeentelijk bouwtoezicht. Evenals elders waren ook hier de inertie der gemeenteraden en de kosten oorzaak van allerlei mistoestanden. In 1932 werd een commissie ingesteld, die in Dec. 1933 een rapport uitbracht over de vraag, hoe te komen tot een goed bouwtoezicht. De denkbeelden dezer commissie over een vrijwillige samenwerking van gemeenten werden met algemeene stemmen aangenomen, maar toen men ze wilde verwezenlijken, bleek maar een zeer gering aantal gemeenten bereid. Weer stuitte alles af op de kosten.

Toen namen de beide in Noord Brabant werkzame Streekplancommissies in 1936 het initiatief, om, elk voor haar gebied, een Centralen Dienst voor Bouw-, Woning- en Welstandstoezicht in het leven te roepen. Dit was dus een figuur, die buiten de wet lag, zooals deze tenminste in art. 13 van de Woningwet de zaak zag. Maar in elk geval werd bereikt, dat er iets tot stand kwam. Over den wettigen grondslag kon later gedacht worden, als het zou blijken, dat er perspectief in zat.

De eerste opzet dezer diensten was, dat zij zich enkel met nieuwbouw en verbouwing zouden bezig houden. Aanvankelijk werd zelfs alleen een beoordeeling gegeven van inkomende bouwaanvragen, terwijl het dagelijksch toezicht op de uitvoering der bouwwerken bleef aan het bestaande, plaatselijk personeel. Al spoedig evenwel werd de werkzaamheid der diensten door verschillende gemeenten uitgestrekt tot het „algeheele toezicht", waaronder dan de dagelijksche contrôle ter plaatse was begrepen. Deze vorm van bouwtoezicht had in de vier jaren van bestaan hoe langer hoe meer succes. Einde

1939 waren er van de ± 125 gemeenten 79 toegetreden, waarvan 42 voor algeheel toezicht.
Men oordeelde nu den tijd gekomen, de diensten niet meer te financieren door de beide Streekplancommissies, maar deze, met een provinciale bijdrage, zelfstandig te maken.
Dientengevolge is nu een reorganisatie op basis van gemeenschappelijke regeling ingevolge wettelijke bepalingen voorbereid, waarbij de regeling van het bouwtoezicht in de handen wordt gelegd van een commissie van de burgemeesters der samenwerkende gemeenten.
Uit deze groote commissie wordt een bestuur gekozen van eenige leden. De Commissie benoemt deskundigen, die het werk van het bouwtoezicht leiden; zij richt daarvoor een bureau in met de noodige ambtenaren.
Waar nu ook nog den allerlaatsten tijd samenvoeging van gemeenten in de provincie Noord Brabant op groote schaal wordt voorbereid, mag men hopen, dat de wettelijke samenwerking der gemeenten ten zeerste zal worden vergemakkelijkt.
Sinds ongeveer twee jaar werd door verschillende gemeentebesturen een andere werkzaamheid opgedragen aan de centrale diensten, n.l. in de desbetreffende gemeente een enquête te houden over den toestand der voorhanden woningen overeenkomstig art. 23 der Woningwet. Het vervullen dezer opdracht en de bestudeering der resultaten dezer enquêtes, hebben doen inzien, dat er ook op dit gebied van den bestaanden woningvoorraad een groot sociaal werk is te verrichten.
Dientengevolge is met goedkeuring van den Commissaris der Provincie bij de bovenbedoelde reorganisatie de mogelijkheid gelaten om voor dit deel van de volkshuisvesting later een aparte commissie te doen instellen voor propaganda en voorlichting, zoo dit de ontwikkeling zou vorderen. Om de bovengenoemde enquêtes te kunnen houden, kan reeds nu gebruik gemaakt worden van de diensten der ambtenaren der centrale diensten. Ook ten opzichte van de bewoning, overbevolking, enz. ligt hier nog een belangrijke sociale taak.
Blijkt de werkzaamheid der Commissie van Bouw-, Woning- en Welstandstoezicht wat betreft woning-enquêtes enz. t.o.v. den bestaanden woningvoorraad zoozeer in een behoefte te voorzien, dat deze werkzaamheid beter geschiedt door een aparte commissie, dan zou zij kunnen worden omgezet in een Woningcommissie in den zin der wet, art. 24a, vergelijk art. 199 (nieuw wetsontwerp).
Schematisch zou ik de inrichting van het volledige Bouw-Woning- en Welstandstoezicht aldus kunnen voorstellen:

Commissie van Burgemeesters der samenwerkende gemeenten

|

Dagelijksch Bestuur van eenige Burgemeesters uit de groote Commissie:

|

A. Nieuwbouw	*B. Bestaande woningvoorraad*	*C. Bewoning*
Commissie van Bouw-, Woning- en Welstandstoezicht; bestaande uit architecten.	Commissie voor propaganda en voorlichting; bestaande uit sociaal-voelenden.	Idem als onder B.

|

Staf van technische ambtenaren staande ten dienste van alle drie commissies.

Welke zijn nu de normen, welke bij hun werkzaamheden door de centrale diensten worden aangelegd, en wel zoowel wat nieuwbouw en verbouwing betreft, als bij de beoordeeling van den bestaanden woningvoorraad en de bewoning?
Dat deze vraag van belang is, zal niemand ontkennen. Zonder normen werkende immers, zou er een groote willekeur der ambtenaren kunnen ontstaan met al de onmaatschappelijke gevolgen van dien.
De Woningwet eischt in art. 1 lid 1, dat de gemeenteraden voorschriften zullen vaststellen betreffende de eischen, waaraan moet worden voldaan bij nieuwbouw, verbouwing en waaraan moet worden voldaan door de bestaande woningen. In art. 1, lid 2 wordt geëischt, dat de gemeenteraad voorschriften vaststelt nopens behoorlijke bewoning.
In art. 4 van de Woningwet wordt op art 1, lid 1 nader teruggekomen en nader uiteengezet, waarop de geëischte voorschriften betrekking moeten hebben. Vergelijk hiermede art. 77 van het nieuwe wetsontwerp, dat de lijst eenigermate heeft uitgebreid, en verder artt. 78—84.
Voor de lezers van dit tijdschrift zal het weinig zin hebben, art. 4 in extenso hier af te drukken.
Het schijnt onbetwistbaar, dat de gemeenteraden voor bestaande woningen met betrekking tot de in art. 4 b-i, vermelde onderwerpen lagere eischen mogen stellen dan voor nieuwe.
De modelverordening van de commissie uit de afdeeling Noord Brabant der Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten geeft nu, zich baseerende op art. 1 en art. 4, een aantal voorschriften:
A. voor nieuwbouw en verbouwing (Hoofdstuk I—V),
B. voor de bestaande woningen (Hoofdstuk VI),
C. voor de bewoning (Hoofdstuk VII).
Om de objectiviteit en gematigdheid, maar ook de sociale gezindheid der voorschriften te doen uitkomen, meen ik een greep te moeten doen uit de bouwverordening en eenige artikels te laten volgen:

A. Voor nieuwbouw en verbouwing citeer ik:

Art. 6 omschrijft een woning als een complex van ruimten, dat krachtens zijn indeeling geschikt en bestemd is voor de huisvesting van *één* gezin.
Art. 18 bepaalt, dat de bouw van meergezinshuizen, waaronder moeten worden verstaan al dan niet vrijstaande gebouwen, waarin *twee of meer woningen boven elkaar* zijn gelegen, *verboden* is.
Art. 29 bepaalt dan verder, hoe een woning moet worden ingericht.
1e. Elke woning moet, gemeten binnen de omtrekmuren, hetzij op den beganengrond, hetzij op een verdieping, een oppervlak hebben van *ten minste 30 m²*.
2e. Elke woning moet, uitsluitend ten behoeve van de gebruikers daarvan, ten minste bevatten:
a) een toegangsportaal, tenzij de buitendeur, welke als hoofdtoegang tot de woning dient, uitkomt in een gang, enz.;
b) *een vertrek* met een vloeroppervlak, na aftrek van vaste kasten en schoorsteen, gemeten binnen de wanden van *ten minste 16 m²* en een breedte van ten minste 3.30 m;
c) *buiten* het onder b) genoemde vertrek moeten er zijn *3 vertrekken*, waarvan één met een vloeroppervlak van ten minste 6 m² en twee met een oppervlak van ten minste 7 m². De breedte dier vertrekken moet ten minste 3 m bedragen;

d) *een bijkeuken*, spoelruimte, waschruimte, of andere besloten en afsluitbare ruimte, tenzij behalve de onder b) en c) genoemde vertrekken een keuken aanwezig is;
e) één behoorlijke stookplaats in het vertrek onder b) bedoeld;
f) een geschikte bergplaats voor levensmiddelen;
g) een bergplaats voor brandstoffen, tenzij..... een schuurtje aanwezig is. Bovendien moet *elke woning*, uitsluitend ten behoeve van de gebruikers daarvan, voorzien zijn van *een privaat*.
5. *Bedsteden* en kasten in grootte en vorm van bedsteden mogen *niet* worden gemaakt.
Art. 37. 1 bepaalt, dat een privaat niet rechtstreeks toegankelijk mag zijn uit een vertrek.
Art. 63. 4 bepaalt, dat putten en kolken in geen geval, ook niet gedeeltelijk, binnen een ter bewoning bestemd gebouw mogen worden aangebracht.
Art. 69. 3 bepaalt, dat elk vertrek voorzien moet zijn van een of meer rechtstreeks aan de buitenlucht uitkomende, staande ramen, die zoodanig geopend moeten kunnen worden, dat de opening ten minste *een vierde* van de oppervlakte dier ramen bedraagt.
De oppervlakte der ramen, gemeten in den dag van het kozijn, moet voor een niet op den zolder gelegen vertrek ten minste *een achtste*, en voor een zoldervertrek ten minste *een twaalfde* van de vloeroppervlakte bedragen.

B. Voor de eischen aan bestaande woningen citeer ik:

Art. 89. Elk geheel of gedeeltelijk tot verblijf van menschen bestemd gebouw moet voorzien zijn van één of meer behoorlijke privaten.
Art. 90. 1. Elke woning moet voorzien zijn van een middel tot watervoorziening, dat deugdelijk drink- en huishoudwater in voldoende mate verschaft.
2. Het in lid 1 bedoelde middel tot watervoorziening mag voor niet meer dan vier woningen dienen.
Art. 91. Over het niet in aanzienlijke mate opleveren van brandgevaar.
Art. 92. 1. De bodem onder een gebouw, waarin woon- of werkruimten of andere verblijfplaatsen voor menschen voorkomen, moet zich in zoodanigen staat bevinden, dat daaruit niet op hinderlijke wijze vocht, gassen of dampen kunnen opstijgen.
Art. 93. 3 leden over de hechtheid.
Art. 94. 3 leden over afvoer van water en vuil.
Art. 95. In elk voor het verblijf van menschen bestemde ruimte in een gebouw, moeten licht en lucht, in verband met het gebruik en de bestemming van zulk een ruimte, op voldoende wijze kunnen toetreden.
Zooals bekend mag worden verondersteld, stelt de Woningwet aan bestaande woningen geen eischen, wat hun oppervlakte betreft. In de provincie Noord Brabant wordt daaromtrent met medeweten van den Inspecteur van de Volksgezondheid, afdeeling Volkshuisvesting, het volgende aangehouden:
de bestaande woning moet een minimum oppervlakte van 22 m^2 hebben (voor nieuwe woningen is deze, zooals bovenvermeld, 30 m^2).
Vervolgens worden voor de beoordeeling der bestaande woningen met medeweten van den Inspecteur bovendien nog de volgende afspraken aan de eischen der wet toegevoegd:
a. er moet een portaal zijn tusschen buitendeur en woonkamer;
b. bedsteden worden zoo min mogelijk toegelaten.

C. Ingevolge art. 1, 2e lid, stelt de bouwverordening de volgende eischen aan de bewoning:

Art. 100. Maximum één gezin mag in één woning wonen.
Art. 101. Kostgangers mogen niet worden gehouden:
a) in een vertrek, dat door gezinsleden als slaapvertrek wordt gebruikt;
b) in vertrekken, welke niet kunnen worden bereikt dan via een slaapkamer;
c) in vertrekken met minder inhoud dan 10 m^3.
Art. 102. Slaapplaatsen zijn verboden in een ruimte:
a. zonder daglicht;
b. zonder vloer of met een slechte;
c. nabij ovens of andere warmtebronnen;
d. boven andere slaapplaatsen in hetzelfde vertrek;
e. in gangen, winkels, portalen;
f. in een kelder of d.g.;
g. op een zolder zonder beschoten dak;
h. in een bijgebouw of stal.
Art. 103. Woningen, waarin ongehuwde personen boven 12 jaar van verschillend geslacht, in eenzelfde vertrek moeten slapen, mogen niet gebruikt worden.
Art. 104. De inhoud van een slaapkamer moet zijn $7\frac{1}{2}$ m^3 per persoon boven 12 jaar; $3\frac{3}{4}$ m^3 per persoon beneden 12 jaar.
Men zal hoogstwaarschijnlijk met mij instemmen, dat de boven geciteerde bepalingen der bouwverordening objectief en bezadigd, maar ook zeer vergaand zijn.
Niet te ontkennen valt, dat de voorschriften niet zoo in concreto gesteld zijn, dat zij geen ruimte meer zouden laten voor het subjectieve inzicht van den ambtenaar, die het onderzoek doet. Zulke voorschriften zijn ook niet te geven.
Waar het op aankomt, is een beoordeeling, die enkel op de feiten is opgebouwd. Daarop is nu zeer zeker de grootst mogelijke kans.
Immers de samenstelling van de Technische Diensten is niet gemeentelijk maar uiteraard bovengemeentelijk. Daardoor zal de ambtenaar van onderzoek zich vanzelf minder gemakkelijk iets laten gelegen liggen aan gemeentelijke politiek of particuliere belangen.
Vervolgens worden door de Technische Diensten goed onderlegde, deskundige ambtenaren gezonden, om het onderzoek der woningen te doen.
Het is dan ook mijn meening, dat de uitslagen dezer enquêtes als alleszins betrouwbaar mogen worden gequalificeerd, en dat de gemeentelijke overheid door deze enquêtes een uitstekend overzicht van en een goed inzicht in de gemeentelijke woningtoestanden verwerft.
Immers, aan de hand van art. 18 der Woningwet worden de woningen, naargelang den uitslag van het onderzoek, geclassificeerd in de volgende vier categorieën:
a) 1e. ongeschikt ter bewoning, niet meer in bewoonbaren staat te brengen;
2e. ongeschikt ter bewoning, wel in bewoonbaren staat te brengen;
b) niet ongeschikt ter bewoning, verbeteringen noodzakelijk;
c) overbevolkte woningen.

Welke zijn nu de resultaten van deze tweejarige werkzaamheden der Technische Diensten?
Enquêtes werden aangevraagd door de volgende gemeenten:
Baarle Nassau
Berkel-Enschot
Etten-Leur
Hoeven
Lith (over 10 woningen)
Megen (over 10 woningen)
Mill (over 200 woningen)
Oudenbosch
Rijsbergen
Schijndel
Standaardbuiten
Terheijden
Uden (over 50 woningen)
Zundert.
Het woningonderzoek is gereed voor de volgende gemeenten:
Chaam
Etten-Leur
Hoeven
Standaardbuiten
Terheijden
Zundert.

De uitslag van het onderzoek in de bovengenoemde gemeenten is de volgende:

Gemeente	aantal inwoners	aantal woningen	Woningen vallende onder categorie			
			a) 1e	a) 2e	b)	c)
Chaam	2168	450	8	17	21	10
Etten-Leur	10438	1862	57	179	187	18
Hoeven	4322	825	27	182	17	14
Standaardbuiten	1954	350	9	185	27	3
Terheijden	4545	878	14	132	59	2
Zundert	7669	1500	35	80	104	30

De rapporten bleken in de desbetreffende gemeenteraden veel belangstelling te ontmoeten; zij openden aan vele vroede vaderen de oogen voor soms reeds lang bestaande ergerlijke toestanden. En als vanzelf deed deze belangstelling grijpen naar middelen ter verbetering, in overleg met den Inspecteur van de Volksgezondheid.
Daar werd vooreerst met art. 25 van de Woningwet (over onbewoonbaarverklaring) gewerkt. Etten-Leur verklaarde 25 woningen onbewoonbaar, Terheijden 4, Zundert 2.
Dit kleine getal werkt ietwat ontnuchterend; doch het zou veel grooter geweest zijn, als de vervanging dezer krotten door E.W.P. woningen het verloop had, zooals door de gemeentebesturen was gedacht. Maar hier deden zich veelvuldig de moeilijkheden voor, die ik boven in het eerste gedeelte van deze uiteenzetting reeds signaleerde. De aanvragen werden n.l. nog al eens geweigerd, omdat de bewoner te oud was; ofwel een bedrag van f. 2.— tot f. 2.50 per week niet kon betalen; ofwel omdat er meer dan één gezin in één krot woonde, en dus bij ontruiming één gezin niet kon worden geholpen, tenzij met een huurwoning, met rijksvoorschot door de gemeente eerst te bouwen.

Deze moeilijkheden weerhielden de gemeenten evenwel niet, om ook nog andere wegen te bewandelen:
1e. Vooreerst werd met den bouw van Woningwetwoningen begonnen.
Etten-Leur heeft 10 huurwoningen in aanvrage.
Hoeven heeft 26 huurwoningen in aanvrage.
Rucphen heeft 11 huurwoningen gereed en 15 in aanbouw.
Terheijden heeft 4 huurwoningen gereed.
2e. Vervolgens werd gepraktiseerd de bouw van E.P.W. woningen.
Etten-Leur vroeg 9 E.W.P. woningen aan.
Rucphen vroeg 5 E.W.P. woningen aan.
Zundert vroeg 1 E.W.P. woning aan, doch in deze gemeente wachten verdere maatregelen op het gereed komen van het uitbreidingsplan.
Ook in Standaardbuiten wachten verbeteringsmaatregelen op het tot stand komen van een uitbreidingsplan.

De resultaten zijn, zooals men kan constateeren, nog niet bijster groot te noemen. Doch na twee jaren van tasten en zoeken is nu toch wel de weg gevonden voor een massale beweging.
Als slot van deze uiteenzetting zou ik de vraag willen stellen: is uit de Noord Brabantsche methode van werken iets te leeren voor Nederland?
Waarschijnlijk zal niet alleen het platteland van Noord Brabant een goed gemeentelijk bouwtoezicht missen, terwijl ook elders wel de hooge kosten het inrichten van eigen diensten zullen verbieden. Dan zullen een of meerdere provinciale diensten goede diensten kunnen bewijzen. Aan de ouderwetsche schoonheidscommissies evenwel heeft men slechts weinig.
De aesthetiek is tenslotte maar een bizonder klein onderdeel van het complex vraagstukken, dat een goede volkshuisvesting oproept. En het mag, naar mijn meening, gezegd worden, dat zonder het dagelijksch toezicht ter plaatse, men nog geen 25 % nuttig effect bereikt.
Ten opzichte van den bestaanden woningvoorraad zou ook buiten Noord Brabant geleidelijk gestreefd kunnen worden naar de instelling van Woningcommissies, die er vooral aan zouden moeten denken, levend te blijven. Zij moeten de elementen van den nieuwen geest en den sociaal strevenden wil vertegenwoordigen.
Het houden van enquêtes over de woningtoestanden, kan voor geheel Nederland slechts worden aanbevolen. Wij hebben tot nu toe geen enkele betrouwbare statistiek van de in gebruik zijnde woningen in Nederland. En de resultaten in Noord Brabant leeren, dat er zeker heel wat verrassingen ons te wachten staan.
Tenslotte zou ik deze uiteenzetting met den wensch willen sluiten, dat de zorg voor een goede volkshuisvesting ten plattelande spoedig moge worden een aangelegenheid, die zoowel de overheid als sociaal voelende particulieren na aan het hart ligt, opdat door hun beider, vereenigde werkzaamheid het prachtige doel mede verwezenlijkt worde: een naar ziel en lichaam gezond Nederlandsch volk.

Binnenland

Besluit betreffende de bouwnijverheid

De tekst van dit besluit is in het Januari-nummer onverkort opgenomen. Met het oog op het belang van de hierin vervatte regeling willen wij nog op enkele hoofdpunten wijzen. Het besluit breidt den kring van de werkzaamheden van den Algemeen Gemachtigde voor den Wederopbouw aanmerkelijk uit. In zijn nieuwen titel van Algemeen Gemachtigde voor de Bouwnijverheid komt deze verruiming tot uitdrukking. Ook vroeger had de Algemeen Gemachtigde reeds bemoeienis met de bouwnijverheid buiten den wederopbouw in engeren zin. Hij was, gelijk bekend, bevoegd de uitvoering van werken te verbieden, ten einde een zoo doelmatig mogelijk gebruik van de aanwezige materialen te verzekeren. De aanwijzingen inzake de toepassing van bouwconstructies hadden hetzelfde doel. De organisatie van den wederopbouw leidde intusschen vanzelf tot een verdere reguleering en tot verdere bemoeiingen van den Algemeen Gemachtigde met de geheele bouwnijverheid, waarvan de wederopbouw een onderdeel vormt. Naast de negatieve bevoegdheden tot het weren van bouwplannen in verband met de materialenpositie moesten positieve bevoegdheden komen, en deze zijn nu vastgelegd in het Besluit Bouwnijverheid.

Het Besluit belast den Algemeen Gemachtigde met de algeheele leiding van de geheele bouwnijverheid. In overleg met de daarvoor in aanmerking komende organen van de bouwnijverheid mag hij zoodanige maatregelen treffen als hij voor de regeling van de bouwnijverheid noodig acht, daaronder begrepen de vervaardiging en verwerking van en den handel in bouwmaterialen. Hij mag aanwijzingen geven in hoeverre bouwwerken in de ruime beteekenis moeten worden uitgevoerd, zulks aan alle natuurlijke en rechtspersonen.

Alle opdrachten van dergelijke personen en van overheidsorganen tot uitvoering van bedoelde bouwwerken zijn aan zijn goedkeuring onderworpen.

Enkele verdere bepalingen van het besluit brengen opheldering van juridischen aard. De nieuw verleende bevoegdheden doorkruisen op sommige punten de geldende regelingen ingevolge de Woningwet. Zoo zou het mogelijk in de praktijk tot verwarring aanleiding geven als een gemeentebestuur bouwvergunning verleende, terwijl de Algemeen Gemachtigde zijn goedkeuring onthield. Daarom is bepaald dat de gemeentelijke bouwvergunning niet mag worden verleend dan na goedkeuring door of vanwege den Algemeen Gemachtigde. Een andere moeilijkheid zou kunnen zijn dat bepalingen uit de bouwverordeningen in den weg staan aan de toepassing van het Besluit betreffende de bouwnijverheid. Zij zullen dan voor de centrale regeling moeten wijken, in dien zin dat de Secretaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken bevoegd wordt verklaard op voorstel van en in overleg met den Algemeen Gemachtigde, wijzigingen in de bouwverordeningen voor te schrijven.

In hetzelfde kader verdienen de strafbepalingen van het besluit vermelding. Totnutoe beschikte de Algemeen Gemachtigde niet over de middelen om belanghebbenden te dwingen zijn maatregelen en voorschriften na te leven. Daarin is thans eveneens voorzien.

De beteekenis van het besluit ligt uiteraard vooral in de mogelijkheid, die het open stelt om de bouwbedrijvigheid centraal, maar met medewerking van de organen van het bedrijfsleven zelf, te leiden. Daarbij heeft vooral de vrees voorgezeten dat, als de wederopbouw een eind zal hebben genomen, het bouwbedrijf tot een inzinking zal komen, wat in economisch en sociaal opzicht zeer bedenkelijk zou zijn. Tweeërlei eisch vloeit hieruit voort. Vooreerst de noodzakelijkheid tijdens de opleving zelve ongewenschte toestanden, met name een abnormale stijging van prijzen en winstmarges, te onderdrukken. In de tweede plaats te zorgen, dat als de wederopbouw zijn voltooiing nadert, de vrijkomende arbeidskrachten kunnen worden opgenomen door de uitvoering van nieuwe bouwplannen. Dit sluit velerlei werkzaamheden in: de bevordering van een doeltreffende organisatie; het doen ontwerpen van bouwplannen en de reguleering van het tempo van uitvoering daarvan; de regeling van de fabricage van bouwmaterialen, o.m. wat betreft de aanpassing van het bouwtempo en de exportmogelijkheden. Op dit ruime gebied zijn reeds vele overheidsorganen en particulieren werkzaam. Hun arbeid zal door den Algemeen Gemachtigde geenszins worden overgenomen, maar wel is het de bedoeling al die organen op zoodanige wijze te beinvloeden, dat daaruit een harmonische samenwerking ontstaat en een doelmatige wijze van werken, waarbij een stabiele bedrijvigheid in de bouwvakken zooveel mogelijk verzekerd wordt.

Woningvoorziening Utrecht

Verschenen is een voordracht van B. en W. van Utrecht betreffende de woningvoorziening. Het College merkt op dat de toestand op de woningmarkt ter plaatse, gelijk reeds bij de behandeling van de begrooting is medegedeeld, dringend voorziening begint te eischen, in het bizonder wat de lagere huurklassen aangaat. Verschillende gegevens wijzen hierop. Er is een tegenstelling tusschen den aanwas der bevolking en de toeneming van den woningvoorraad. De cijfers van de „administratief" leegstaande woningen vertoonen een sterke daling. Voorts heeft de vordering van woningen ten behoeve van de huisvesting van Rotterdamsche gezinnen tot zoodanige moeilijkheden geleid, dat deze vordering op verzoek van het gemeentebestuur is gestaakt. Ook de geregelde aanmelding van belanghebbenden bij het bureau volkshuisvesting ter gemeentesecretarie, nadat zij vergeefs getracht hebben elders een woning te verkrijgen, de verbouwing van winkels tot woonhuizen en de splitsing van woningen wijzen in deze richting.

B. en W. gaan dan verschillende regelingen na, die tot uitbreiding van den woningvoorraad kunnen leiden. Zij zijn in de eerste plaats bereid heen te stappen over hun bezwaren tegen de premieregeling voor woningverbetering. Echter hebben hun na de aankondiging van hun gewijzigd standpunt te dezen nog geen aanvragen om premie bereikt.

Van meer belang is derhalve de nieuwe aanbouw. Wanneer, zooals bij de gevoerde onderhandelingen het geval is geweest, van Rijkswege de wensch wordt uitgesproken dat de gemeente aan het particuliere bedrijf een ruime kans zal geven, dan beteekent dit voor de gemeente slechts het doorgaan in de steeds gevolgde lijn. Het College heeft dan ook dienaangaande een toezegging gedaan, al heeft het niet verheeld dat het particulier bedrijf het bezwaar heeft dat het zich in het bizonder richt op de productie van middelmatige en grootere middenstandswoningen, ook in gevallen, waarin de grond tegen lagen prijs werd verkocht en de gemeente had medegewerkt aan een zoo gunstig mogelijke verkaveling.

Gewezen wordt dan op de Hypotheekregeling-1940, op grond waarvan één aanvraag bij het gemeentebestuur is ingekomen.

Daarnevens zal, zoo schrijft het College verder, de Woningwetbouw in de gegeven omstandigheden niet mogen ontbreken. Veel sterker motieven nog dan voor den oorlog pleiten daarvoor. De mogelijkheden voor den particulieren bouw om woningen voor de minder goed gesitueerden tot stand te brengen zijn thans geringer, terwijl het voor de gemeenschap van bizonder belang is te verzekeren dat een redelijk aandeel van de schaars beschikbare bouwmaterialen ten goede komt aan die groep der bevolking, op welke de bezwaren van een dreigend woningtekort het eerst en het zwaarst zouden drukken.

Nu was reeds vrij lang een woningbouwplan in voorbereiding, dat 600 woningen omvatte. In den loop van de onderhandelingen is dit aantal tot 200 teruggebracht, o.m. omdat de materiaalpositie hiertoe dwong. Ook de differentiatie van de te bouwen woningen is vereenvoudigd. De complexen zullen in hoofdzaak bestaan uit normale arbeiderswoningen met daartusschen verspreid een aantal woningen voor groote gezinnen. Aanvankelijk was de opzet erop gericht naast de gemeente een aantal woningbouwcorporaties voor den bouw in te schakelen. Nu de omvang van het plan zoo beperkt is, is er echter minder reden om naast de gemeente ook andere lichamen in de uitvoering te betrekken, terwijl het voor een vlotte uitvoering thans vooral noodzakelijk is, dat de leiding zooveel mogelijk in handen van het gemeentebestuur wordt gehouden. Het College stelt zich echter voor, de medewerking van particuliere architecten in te roepen, die naar hun voorstel zullen werken onder leiding van den Heer Dr. Ir. G. W. van Heukelom.

De totale kosten per woning worden geraamd voor de drie ontworpen complexen op resp. f 4.990, f 5.895 en f 5.950, waarvan de bouwkosten alleen f 4.000, f 4.250 en f 4.250. Deze bedragen leiden met inachtneming van een annuïteit van 50 jaar à 4% voor de bouwkosten en van 75 jaar à 4% voor de grondkosten en voorts van normale bedragen voor onderhoud en verdere exploitatie-uitgaven tot huren van f 6.20, f 6.95 en f 7.— per week bij een sluitende exploitatierekening. Hoewel op de vraag of op een Rijksbijdrage in de huren zou kunnen worden gerekend, van het Departement van Binnenlandsche Zaken nog geen definitief bescheid is ontvangen, meenen B. en W. toch geen verkleining van het ontworpen type te moeten voorstellen. Zij zouden het zeer betreuren, indien de gemeente onder den druk der tegenwoordige omstandigheden zou moeten besluiten tot een woningtype dat nog tientallen jaren later den stempel van den huidigen nood zou dragen.

Het College stelt op grond hiervan voor Rijksvoorschot aan te

vragen tot een bedrag van f 214.800 voor den grond en van f 897.000 voor den bouw.
Nu de gemeente zich in de toekomst meer dan te voren met de woningvoorziening moet inlaten, geven B. en W. voorts in overweging te besluiten tot een woningonderzoek met behulp van werklooze intellectueelen, ten einde een woningkartotheek te kunnen inrichten.

Contactcommissie voor Natuur- en Landschapsbescherming

De Contactcommissie inzake Natuurbescherming, federatie van alle organisaties, die direct of indirect werkzaam zijn op het gebied der natuurbescherming in Nederland, heeft gemeend haar naam meer in overeenstemming te moeten brengen met haar werkzaamheden, door hem te wijzigen in Contactcommissie voor Natuur- en Landschapsbescherming. Het voorzitterschap wordt tijdelijk waargenomen door Mr. P. G. van Tienhoven te Amsterdam. Het bureau, waarvan Ir. W. G. van der Kloot de dagelijksche leiding heeft, blijft gevestigd ten kantore van den Kon. Ned. Toeristenbond A.N.W.B., Parkstraat 18-20 's Gravenhage.
Wij vestigen er gaarne de aandacht op dat de Commissie thans de gelegenheid heeft opengesteld voor individueele belangstellenden om als begunstiger toe te treden tegen een jaarlijksche bijdrage van ten minste f 2.50. Zij verkrijgen hierdoor het recht de vergaderingen der Commissie, waar de belangrijke vraagstukken op het gebied der natuurbescherming aan de orde komen, bij te wonen, ontvangen haar publicaties en eens per drie maanden de „Mededeelingen", welke berichten bevatten over de werkzaamheden der commissie, gegevens omtrent nieuwe natuurmonumenten en verloren gaande terreinen, nieuws omtrent belangrijke publicaties en een agenda van vergaderingen en excursies. De Commissie hoopt hierdoor de middelen te vinden voor de instandhouding van haar bureau, dat onder de huidige moeilijke tijdsomstandigheden voor een toeneming van werk komt te staan.

Overzicht van tijdschriften

Nederland

Bouwbedrijf en Openbare Werken, No. 26, 20 December 1940

De premieregeling 1938 en haar toepassing te Amsterdam, door Ir. M. E. H. Tjaden. Schrijver geeft in deze slotbeschouwing nog eenige practische voorbeelden en cijfers van de resultaten van de premieregeling ter verbetering van arbeiderswoningen. Met afbb.

De Ingenieur, No. 49, 6 December 1940

Arbeiderswoningbouw te Los Angeles. Van de vele in uitvoering zijnde plannen voor arbeiderswoningbouw in de West-Amerikaansche Staten treden die in Zuid-Californië sterk op den voorgrond. Zoowel de stad als de provincie Los Angeles waren onder de eersten, die profiteerden van de door de U.S. Housing Authority beschikbaar gestelde fondsen. Onder de eischen, aan welke de woningen moeten voldoen, komen groote verschillen voor; zoo zullen b.v. de 607 gezinswoningen, welke tezamen het Carmelitosplan vormen, zoo solide worden opgezet, dat een 60-jarige exploitatie gewaarborgd is, terwijl daarentegen de verplaatsbare kampen voor losse arbeiders, die telkens op een andere plaats werk moeten zoeken, slechts een zeer korten levensduur behoeven te bezitten. Een groote stimulans is uitgegaan van de beschikbaarstelling van credieten tot een bedrag van 800.000.000 dollar (voor het geheele land) door de reeds genoemde USHA. (Met afb.)

————, *No. 52, 27 December 1940 en Nos. 3, 4 en 5, 17, 24 en 31 Januari 1941*

De Wederopbouw in Nederland. Verslag van de voordrachten gehouden voor het Kon. Instituut van Ingenieurs in samenwerking met het Ned. Instituut voor Volkshuisvesting en Stedebouw, op 28 October 1940 te 's-Gravenhage.

Maandblad van de inrichting voor gemeente-administratie, No. 12, December 1940

Wederopbouw en Woningwet. Door den Algemeen Gemachtigde voor den Wederopbouw is bepaald, dat elk bouwplan, den wederopbouw betreffende: a. moet zijn ontworpen door een architect die daartoe toestemming heeft bekomen van de gewestelijke architectencommissie; b. de goedkeuring behoeft van een provinciale of plaatselijke schoonheidscommissie. De meening is verkondigd, dat het niet voldoen aan deze voorwaarden voor den burgemeester en wethouders aanleiding moet zijn de bouwvergunning te weigeren. Volgens den schrijver van dit artikel ten onrechte. De weigeringsgronden in artikel 6 der Woningwet zijn imperatief en limitatief opgesomd; daaraan kan geen uitbreiding worden gegeven door genoemden Algemeen Gemachtigde. Is derhalve geen strijd te bespeuren met de wettelijke voorschriften, dan zal de bouwvergunning, volgens den schrijver, door burgemeester en wethouders moeten worden verleend, ook al is het bouwplan ontworpen door een niet-erkenden architect en al is de schoonheidscommissie van oordeel, dat het onderhavige ontwerp niet aan redelijke eischen voldoet, tenzij die eischen gebaseerd zijn op de bouwverordening.

————, *No. 1, Januari 1941*

Woningwetbouw. In dit artikel wordt gewezen op de financieele maatregelen, welke genomen zijn ter stimuleering van de bouwnijverheid, waarbij vooral aan de particuliere bouwers ook in gevallen dat het niet om wederopbouw gaat, toch bizondere voordeelen ex Hypotheekregeling-1940 zijn toegekend, terwijl juist ten aanzien van den Woningwetbouw twee belangrijke financieele maatregelen, betreffende de groote gezinnen en de versnelde krotopruiming, zijn ingetrokken. Op het oogenblik is de situatie zoo, dat voor den volkswoningbouw ter verruiming van de woningmarkt Woningwetvoorschotten verkrijgbaar zijn à 4%. Geldt het krotopruiming dan is een bijdrage in de exploitatie mogelijk van f 50.— per jaar (f 75.— voor groote gezinnen), van welke bijdrage Rijk en gemeente ieder de helft dragen. Gelet op de stijging van de bouwkosten is de resulteerende kostprijshuur f 5.— of meer per week geworden, en die huur gaat, vooral op het platteland en in de kleine steden, de draagkracht van den arbeider te boven. Bovendien moet er mede gerekend worden, dat de bouwkosten nog meer stijgen, hetgeen ook een verdere stijging van de kostprijshuur beteekent. De schrijver van dit artikel wijst er op dat de volkswoningbouw van zoo hooge beteekenis is voor onze volkskracht, dat die bouw op een deel van den bestaanden voorraad aan materiaal toch op zijn minst een zeker recht kan doen gelden. Wordt dat recht erkend, dan moet er ook alles op gezet worden, dat er gebouwd kan worden. Gewezen wordt op de behoefte aan een materiaalprijzenbijdrage en de voorkeur wordt gegeven aan een crisis-bijdrage, die het mogelijk maakt, dat een eenvoudige arbeiderswoning, in de toekomst te bouwen, onder het bereik komt van de smalle beurzen.

Publieke Werken, No. 12, December 1940

Enkele bruggen in Den Haag, door Ing. F. R. Baumgarten en Ir. M. H. Ekker. Doordat Den Haag niet zoo waterrijk is als vele andere plaatsen in ons land, vormen de bruggen een veel minder belangrijk moment in het stadsbeeld dan b.v. in Leiden en Amsterdam. In deze omstandigheid, meenen de schrijvers, zal wel de oorzaak gezocht moeten worden, dat er een, nog niet zoo ver achter ons liggende, tijd is geweest, dat aan vormgeving en versiering van de bruggen veelal slechts matige zorg besteed werd. Gelukkig zijn wij ons de laatste jaren van onze taak in dit opzicht meer bewust geworden. Het artikel geeft een overzicht van de werkzaamheden op dit terrein. Met afbb.

Weekblad voor Gemeentebelangen, No. 4, 24 Januari 1941

Een merkwaardige beslissing, door Dr. Ir. H. G. van Beusekom. Schr. behandelt het besluit van Gedeputeerden van Zuid Holland, waarbij de goedkeuring is onthouden aan een Haagsch uitbreidingsplan voor „Leyenburg". Het besluit steunt op de overweging dat het herzieningsplan in afwijking van het vroeger geldende uitbreidingsplan, dat al in volle uitvoering was, den bouw in vier woonlagen beperkt tot bepaalde gronden, zonder dat aannemelijk is gemaakt waarom die beperking is aangebracht, terwijl het nieuwe plan met name den bouw in vier woonlagen aan sommige breede straten uitsluit, doch dien bouw aan minder breede straten wil toelaten. De vierde woonlaag — aldus schr. — is te kwader ure in den Haag geintroduceerd. Het eenige wat men heeft bereikt is, dat de grondprijs met eenige guldens per m^2 is verhoogd ten koste

van het woongerief. Wil men stedebouwkundige accenten, dan is een blok met veel meer woonlagen aangewezen, waardoor bepaalde voorzieningen mogelijk worden. De feitelijke toestand is door het nieuwe plan niet veranderd. Weliswaar was bebouwing in vier woonlagen met vrijstelling van de bouwverordening mogelijk, maar de grens, die bij het verleenen van deze vrijstellingen is aangehouden, stemt overeen met die, welke het nieuwe uitbreidingsplan trekt. De redeneering van Gedeputeerde Staten zet feitelijk de deur open voor den vier-hoogbouw aan alle straten boven zekere breedte. Het zou te betreuren zijn als dit woningtype in den Haag meer ingang zou vinden.

België

Reconstruction, No. 1, December 1940

Een nieuw orgaan, gewijd aan den wederopbouw in België.
Le commissariat général à la restauration du pays et la reconstruction, door Joz. L. Custers. De zorg voor den wederopbouw is bij onze Zuidelijke buren opgedragen aan een commissariaat-generaal, onder leiding van den Heer Charles Verwilghen, secretaris-generaal van het departement van arbeid en sociale voorzorg. De taak van dezen dienst is veelomvattend: naast den eigenlijken wederopbouw moet hij ook de tewerkstelling van arbeiders en het herstel van de economische bedrijvigheid behartigen. Behalve verschillende administratieve afdeelingen omvat het commissariaat-generaal drie technische diensten, een voor de tewerkstelling, een voor den wederopbouw, onder leiding van den stedebouwkundige Raphael Verwilghen, en een voor de oorlogsschade. De onderafdeeling voor planologie moet de gegevens verzamelen ter voorbereiding van nationaal plan en streekplannen en zich met het ontwerpen van die plannen bezighouden. Daarnevens moet de onderafdeeling voor stedebouw het initiatief van gemeentelijke en regionale autoriteiten leiden en controleeren. De bestaande departementale afdeelingen voor stedebouw en locale wegen zijn aan de nieuwe afdeeling toegevoegd ter bevordering van de coördinatie. Bestond tot nu toe slechts de verplichting tot het opstellen van rooilijnenplannen, thans zal stelselmatig worden aangestuurd op de vaststelling van volledige stedebouwkundige plannen. De onderafdeeling voor architectuur waakt ervoor dat de besteding van de overheidsgelden aan den wederopbouw op een wijze geschiedt, die aan de eischen der esthetica beantwoordt. Ten slotte is er een onderafdeeling voor het behoud van monumenten. De wederopbouw van particuliere eigendommen wordt bevorderd door voorschotten van den staat tegen 2 % rente. Men wil zich nu hoeden voor de dwaling van den vorigen oorlog dat elk vernield goed van staatswege vervangen wordt door een overeenkomstig goed, zooveel mogelijk een imitatie van het oude.
L'aménagement urbanistique et la reconstruction de Wavre, door Emile Henvaux. Wavre was een halflandelijk stadje met 8500 inwoners, op 25 km van Brussel gelegen. Het was marktplaats van landbouwproducten en door zijn ligging niet zonder beteekenis voor het toeristenverkeer. De oorlog heeft drie blokken in het centrum vernield, op het kruispunt van de groote verkeerswegen. De commissaris-generaal heeft vijf architectenbureaux opgedragen een studie te maken van den wederopbouw, waarbij vooral de aandacht vroegen het herstel van een oude kerk, nu zetel van de gemeentelijke administratie, dan wel haar vervanging door een nieuw stadhuis, en de keuze van de plaats voor een overdekte markt met koelinrichting. De studie van de architecten France en Mornard werd het best geacht. Schr. deelt over hun ontwerp en over dat van twee andere architecten bizonderheden mede. Met afbb. en een reproductie van het eerstgenoemde plan.
Grandeurs et servitudes de l'urbanisme, door Pierre-Louis Flouquet. Algemeene beschouwing over den stedebouw, toegelicht door vele foto's.
Nivelles, cité romane, door Louis Vandenheuvel. Schr. geeft bizonderheden over de sfeer in het oude stadje Nijvel en uit de hoop dat de stedebouwers, die de vernielingen van den oorlog zullen herstellen, het bekoorlijk aspect van het plaatsje zullen behouden. Met afbb.

Duitschland

Bauen Siedeln Wohnen, No. 23, 1 December 1940

Dit tijdschriftnummer bevat het bericht dat met ingang van het nieuwe jaar een nieuw tijdschrift zal verschijnen, getiteld „Der soziale Wohnungsbau in Deutschland", officieel orgaan van den Rijkscommissaris voor den socialen woningbouw, die ingevolge het in ons December-nummer reeds vermelde besluit van den Führer van 15 November l.l. is benoemd. Het nieuwe blad zal mede het gebied van „Bauen Siedeln Wohnen" bestrijken, in verband waarmede dit orgaan wordt opgeheven.
Het nummer bevat voornamelijk artikelen over de gouw Mecklenburg.
Die Wohnung eine Lebensfrage, door Fritz Montag. Korte principieele beschouwing.
Die Partei führt den Wohnungsbau, door H. Haker. Mededeelingen over de desbetreffende bemoeiingen in Mecklenburg. Met twee organisatieschema's.
Wohnungsunternehmen „Neue Heimat" der DAF als Willensträger der Partei, door C. Rieckhoff. De organisatie van den woningbouw van het Deutsche Arbeitsfront in Mecklenburg wijkt af van die in andere gouwen. Elders is namelijk voor de geheele gouw een corporatie „Neue Heimat" gesticht, terwijl in Mecklenburg daarenboven voor elken Kreis afzonderlijk een dergelijk lichaam is ingesteld. Over de organisatie worden verdere bizonderheden medegedeeld.
Planung und Baugestaltung im Gaugebiet, door Ing. Otto Schröder. Het artikel geeft aan hoe in Mecklenburg gewerkt is om tot een betere stedebouwkundige ontwikkeling te komen. Er is een werkgemeenschap met dit doel gevormd, waartoe bijna alle burgemeesters toetraden. In de landelijke gebieden kwam van bovenaf aandrang om uitbreidingsplannen op te stellen. Hierin ligt de eenige mogelijkheid om bebouwing langs de verkeerswegen en buiten de kom te voorkomen. Waar geen geschikte krachten aanwezig waren, werd het ontwerpen opgedragen aan een particulier architect. Alle bouwontwerpen worden ter kennis van de meergenoemde werkgemeenschap gebracht, zoodat deze op de esthetische zijde kan toezien. Ter bevordering van bouw in overeenstemming met het landschap is bereikt dat in elk semester leerlingen van de ingenieursschool Neustrelitz oude goede gebouwen in teekening brengen. Met reproducties van plannen en talrijke andere afbb.
Eine Gemeinschaftssiedlung für Werkarbeiter einer Industrieanlage. Afbeeldingen met toelichting.

————, *No. 24, 16 December 1940*

Dit laatste nummer van het evengenoemde orgaan bevat bijdragen over de gouw Danzig-Westpreussen.
Wohnungsbau als kolonisatorische Aufgabe, door Heinz Roosch. Schr. ziet den woningbouw als de laatste schakel in een keten van maatregelen, die gericht zijn op een omvattende kolonisatie van het gebied. Een van de motieven, die in het Westen tot de huurwoning leidden, is hier niet aanwezig, namelijk de grondschaarschte. Bevordering van nederzettingen met eengezinshuizen ligt hier dus voor de hand.
Die gestalterische Aufgabe des Wohnungsbaues im Deutschen Osten, door Ewald Liedecke. Korte beschouwing over de stedebouwkundige vormgeving in dit gebied.
Ordensstädte im Reichsgau Danzig-Westpreussen, door Ulrich Thiersch. Ruim 40 steden, die haar ontstaan danken aan de ridderlijke Duitsche Orde, zijn thans aan deze gouw toegevoegd. Schr. geeft een historisch overzicht over het ontstaan van deze steden. Met een kaartje, foto's en plattegronden.
Deutscher Städtebau in polnischen Städten. Beschouwing in het bizonder over de reconstructie van Gotenhafen (Gdingen). Met plattegrond en foto's.
Die Gestaltung der städtischen Siedlungsmasse, door Carl Culemann. Principieel artikel, waarin schr. een stelselmatigen opbouw van de nederzettingen ontwikkelt uit de volgende eenheden: woning, „Nachbarschaft", „Gruppe", „Teilzelle", „Stadtzelle", „Stadtbezirk", „Ortsgruppe", „Normalstadt", „Stadtkreis". De normale stad omvat dan 15 à 20 duizend inwoners. Het artikel bevat gegevens over de openbare voorzieningen, winkels, bedrijven enz., die in deze eenheden noodig zijn. Met schematische afbb.
Die Aufgaben der „Neue Heimat" im Reichsgau Danzig-Westpreussen, door Hans Lochmann. Mededeelingen met afbb. over den woningbouw.

Baugilde, No. 35/36, 25 December 1940

Die gegenwärtige Lage der Bauwirtschaft. Kort artikel, ontleend aan een lezing van Oberregierungs- und Baurat Steffens.

————, *No. 2/3, 25 Januari 1941*

Das Wohnen in der Vierraum-Volkswohnung, door Hermann Leonhardt Jr. Het artikel houdt zich bezig met de doelmatigste indeeling

van de woning met vier vertrekken en 74 m² oppervlakte, overeenkomstig het recente besluit van den Führer. Schr. geeft hiervoor een ontwerp, dat hij in den tekst toelicht. Met plattegronden en aanzicht.

Monatshefte für Baukunst und Städtebau, No. 12, December 1940

Neuordnung der Lebensraume auch im Kleinen, door Otto Schmidt. Na een beschouwing van de opgaven, die de ruimtelijke ordening, ook in het kleine, in dezen tijd te vervullen heeft, komt schr. tot de bespreking van een aantal schematisch voorgestelde stadsplattegronden, waarin o.m. zijn getypeerd de ordelooze stadsuitbreiding in de 19e eeuw en verschillende mogelijkheden om die onjuiste uitbreiding te herstellen.

————, *No. 1, Januari 1941*

Eine Werksiedlung in Malchow bei Berlin, door Alfons Leitl. Korte beschrijving met afbeeldingen van een arbeiderskolonie, ontworpen door den architect Otto Raute.

Der Soziale Wohnungsbau in Deutschland, No. 1, 1 Januari 1941

Het eerste nummer van dit officieele orgaan van den Reichskommissar für den sozialen Wohnungsbau, bevat naast een voorwoord van den Reichskommissar Dr. Robert Ley, twee grootere opstellen, een aantal berichten en de aankondiging van wettelijke maatregelen en nieuw verschenen boeken.

Der Deutsche Wohnungsbau nach dem Kriege, door Heinrich Simon. De oplossing van het woningvraagstuk zal beslissend zijn voor de stijging van het bevolkingscijfer. De opvatting van den woningbouw als rentegevende kapitaalbelegging is de hoofdoorzaak van de ondragelijke toestanden bij de woningvoorziening, immers de draagbare huur dekt bij de huidige bouwkosten in den regel slechts iets meer dan de kosten voor de instandhouding der woning. Ook op andere terreinen is in de laatste decennia de noodzakelijkheid ontstaan bepaalde functies uit den kapitalistischen samenhang los te maken, bijv. in het schoolwezen en het massa-vervoer. Sociaalpolitieke eischen en niet de privaat-economische calculatie bepalen de schoolgelden en de vervoertarieven. Voor den wereldoorlog was het wel gelukt inkomen en huur in een economisch draagbare verhouding te brengen, maar ten koste van het woningpeil. Het volk neemt nu de arbeids- en kapitaaloffers over en ziet de rendabiliteit niet in de geldopbrengst, maar in het nageslacht, dat in de woningen opgroeit. Voor de komende 20 jaar wordt de woningbehoefte in Duitschland geschat op rond 6 millioen woningen, waaronder rond 2 millioen om aan de overbevolking van woningen een einde te maken. De bevolkingsprognose leidt tot de wenschelijkheid van 1960 af een toeneming te bewerkstelligen van het aantal 15-jarigen, d.w.z. van de leeftijdsgroep, die aan de productie gaat deelnemen, aangezien anders het tegenwicht ontbreekt tegen het stijgend getal der 65-jarigen, die zich uit de productie terugtrekken. In 1965 moet dat aantal 15-jarigen zijn hoogtepunt bereikt hebben en dus moeten uiterlijk in 1950 de voorwaarden voor het overeenkomstige geboortecijfer volledig vervuld zijn. De normale financieringsinstituten moeten zooveel mogelijk ingeschakeld blijven; de aanwending van openbare middelen zal zoo gering mogelijk moeten blijven. Vroeger ging dit echter ten koste van de woning, terwijl nu de minimum-maten vastgelegd zijn. Het particulier initiatief zal, waar mogelijk, moeten medewerken, maar het instrument bij uitnemendheid voor het beheer van de woningen zal naast de gemeenten de apparatuur van de „gemeinnützige Wohnungsunternehmen" zijn. Hierin moet een nieuwe ordening tot stand gebracht worden, in dien zin dat in elken Kreis een woningcorporatie ontstaat en in elke gouw een centraal lichaam. Volgens het besluit van den Führer zal de huur niet afhangen van de kosten, maar van inkomen en aantal kinderen. De onderzoekingen van het arbeitswissenschaftliche Institut hebben geleerd dat in de lagere inkomensklassen de draagbare huur voor een kinderloos echtpaar niet hooger kan zijn dan 15% van het bruto-inkomen. De tijdige opstelling van bestemmingsplannen moet voorkomen dat na den oorlog op goed geluk wordt gebouwd. Het besluit voorziet in de vaststelling van richtprijzen voor bouwterrein. Wettelijke regelingen zijn in voorbereiding inzake de ontsluiting van bouwterrein en den omslag van de kosten van openbare voorzieningen. Een principieele beantwoording van de vraag of etagewoningen of eengezinshuizen de voorkeur verdienen wordt nu niet meer gezocht; de keuze hangt van de persoonlijke voorkeur af, voorzoover de belangen van het volk in zijn geheel zich daartegen niet verzetten. In herhaalde diepgaande besprekingen met Dr. Ley en Prof. Speer heeft de Führer zich over de details van de woninginrichting uitgesproken. Op grond daarvan is de voorkeur gegeven aan de woonkeuken boven een woonkamer en een kleine keuken en is de douche verkozen boven het kuipbad. Evenzoo zijn hieruit ontstaan de eisch van een provisieruimte en een bergruimte ter vermijding van kinderwagens en fietsen in het trappenhuis. Verder heeft de Führer reeds een keuze gedaan uit verschillende woningplattegronden, die aan de gestelde eischen voldoen. Wat de inrichting van de woningen betreft, zal naar opvoeding van den smaak der arbeiders worden gestreefd. In verband met de verstrekkende standaardiseering, die vereischt is, voorziet het besluit van den Führer in een verbindendverklaring van woningplattegronden voor vijf jaar. Hiertegen is aangevoerd dat dit tot een starre vastlegging van de gevels zal leiden. Dit is evenwel niet juist, zoo lang een zekere bewegelijkheid in de groepeering der vensters behouden blijft. Naast de plattegronden zullen ook o.a. de verdiepinghoogte en de muursterkten vastgesteld worden. Een uniforme muursterkte voor alle verdiepingen zou voor de massale vervaardiging van de leidingen van groot belang zijn.

Ook wat de bouwmaterialen aangaat moeten gunstige voorwaarden voor de beoogde woningproductie worden geschapen, waaromtrent het artikel enkele mededeelingen doet. Om seizoen-onderbrekingen in de baksteenfabricage te ondervangen zullen rentelooze credieten beschikbaar worden gesteld ter financiering van de voorraden. Voorts zijn onderzoekingen ingesteld naar de toepassing van andere steensoorten en naar de vervanging van hout.

De organisatie van het bouwbedrijf zelf is eveneens onder het oog gezien. In elken Kreis zal uit de kringen van het handwerk een „Einsatzleiter" worden aangewezen, onder wiens leiding arbeidsgemeenschappen gevormd worden, die alle beroepen moeten omvatten, die bij den woningbouw werk vinden.

De voorbereidende werkzaamheden tijdens den oorlog zullen haar bekroning vinden in een wet inzake den Duitschen woningbouw, die de onoverzichtelijke wetgeving zal vervangen.

Ten slotte schetst schr. de belangrijke positie van den Gauleiter als Gauwohnungskommissar.

Sozialer Wohnstättenbau in Zeitenwandel, door E. Böckler. Een korte historische terugblik, toegelicht door talrijke afbeeldingen.

Die Wohnung, No. 12, December 1940

Das Siedlungswerk der Lutherstadt Wittenberg, door Becker. Beschrijving met afbeeldingen van de arbeiderskolonies nabij Wittenberg.

Verbilligung der Wohnungen für Minderbemittelte durch individuelle Mietbeihilfen, door Otto Schmidt. Zorgvuldige berekeningen hebben aangetoond dat een nieuw te bouwen woning met 2½ vertrekken in het uitbreidingsgebied van Berlijn een huur van rond 70 RM per maand moet opbrengen. Houdt men rekening met het inkomen van een groot deel der bevolking en neemt men aan dat niet meer dan 1/5 van het inkomen kan worden verwoond, dan is een huur boven 40 à 50 RM reeds te hoog. Gelukt het, het eerstgenoemde huurbedrag door technische en organisatorische maatregelen nog met 10 RM te verlagen, dan blijft nog een nadeelig verschil van 10 à 20 RM over. Schr. denkt aan individueele bijdragen in de huur ter overbrugging van dit verschil en werkt dit denkbeeld verder uit.

————, *No. 1, Januari 1941*

Der Führererlass vom 15. November 1940, door Dr. Julius Brecht. De Voorzitter van den Reichsverband des deutschen gemeinnützigen Wohnungswesens geeft een korte beschouwing over de beteekenis van het besluit.

Zur geplanten Reichswohnungszählung, door H. Krüger. Overwogen wordt na beëindiging van den oorlog een woningtelling in Duitschland te houden, als grondslag voor een bouwprogramma. De meening dat berichtgeving van de plaatselijke instanties ter voorbereiding van een bouwprogramma voldoende zou zijn, is onjuist. Nauwkeurige kennis van de bestaande woningen is noodig. Bovendien kan de woningstatistiek thans vele vragen niet beantwoorden; ze heeft geen gelijken tred gehouden met de ontwikkeling van de overheidsbemoeiing op dit terrein. In tegenstelling tot de tellingen van 1918 en 1927, die niet het geheele land omvatten, lijkt het gewenscht thans alle gemeenten in het onderzoek te betrekken, vooral ook omdat nu meer aandacht bestaat voor de woningtoestanden ten platte lande. Het eerste gegeven, dat de telling moet opleveren, is het aantal huishoudingen in verhouding tot het aantal woningen, waarbij de moeilijke vraag opkomt naar het aantal huishoudingen, die niet woningbehoevend zijn. Verder moeten allerlei gegevens over de woningen worden verzameld: aantal en aard der vertrekken, bijbehoorende tuin, ligging in het gebouw, ventilatie en lichttoetreding,

bouwtechnische gebreken, ouderdom, voorzieningen, aantal huishoudingen en aantal bewoners, onderscheiden naar beroep, burgerlijken staat en leeftijd, de huur, eigendom of huurwoning, financieele medewerking van de overheid.

Vereenigde Staten

Planning and Civic Comment. No. 4. October-December 1940

Recreational Areas in Oregon, door W. A. Langille. Beschrijving van het landschap en van de natuurgebieden, die in handen van den staat zijn. Zij omvatten 136 recreatiegebieden, te zamen 21.509 acres, en 6 belangrijke begroeide strooken langs wegen, te zamen 5091 acres.

Tot ons leedwezen kunnen den laatsten tijd vele buitenlandsche tijdschriften, die vroeger regelmatig werden vermeld, niet in het overzicht van tijdschriften worden opgenomen, doordat in de regelmatige ontvangst stagnatie is opgetreden.

De Redactie

Wetten, Besluiten, enz.

Goedkeuring opdrachten en verleening bouwvergunningen

Circulaire van den Algemeen Gemachtigde voor den Wederopbouw en voor de Bouwnijverheid van 16 Januari 1941, no. 1399, afd. AS, aan de personen en overheidsorganen, bedoeld in artikel 2 van het Besluit betreffende de Bouwnijverheid en aan de gemeentebesturen in Nederland

Hierbij heb ik de eer, aan de in artikel 2 van het Besluit betreffende de Bouwnijverheid (Verordeningenblad 1941/1, no. 4) genoemde personen en overheidsorganen c.q. aan de gemeentebesturen mede te deelen, dat tot nader order de goedkeuringen, bedoeld in artikel 3, eerste c.q. artikel 3, tweede lid, van dat Besluit, respectievelijk van de uitvoering van werken op het gebied van waterbouw, spoorwegbouw, wegenbouw, burgerlijken bouw en utiliteitsbouw en de verleening van bouwvergunningen, kunnen worden geacht te zijn verleend.
Men kan dus voorloopig ten aanzien van deze zaken handelen als tot dusver gebruikelijk.

De Algemeen Gemachtigde voor den Wederderopbouw en voor de Bouwnijverheid,
w.g. J. A. Ringers

Circulaire van den Algemeen Gemachtigde voor den Wederopbouw en voor de Bouwnijverheid van 23 Januari 1941, no. 2079, afd. AS, aan de personen en overheidsorganen, bedoeld in artikel 2 van het Besluit betreffende de Bouwnijverheid en aan de gemeentebesturen in Nederland

Gebleken is, dat mijn circulaire van 16 Januari 1941, no. 1399, inzake de krachtens het besluit op de Bouwnijverheid vereischte goedkeuring van opdrachten en verleening van bouwvergunningen aanleiding gegeven heeft tot misverstaan. Ik acht het daarom wenschelijk haar als volgt te verduidelijken: Mijn goedkeuring voor opdrachten voor bouwwerken (hiermede zijn bedoeld de gunningen) wordt tot nader order geacht te zijn verleend. Mijn goedkeuring voor het verleenen van bouwvergunningen door gemeentebesturen (krachtens de Woningwet) wordt tot nader order eveneens geacht te zijn verleend. Echter blijft de uitvoering van een bouwwerk onderworpen aan mijn goedkeuring, vereischt krachtens het besluit Wederopbouw I. Voor die uitvoering moet dus op de tot nu toe gevolgde wijze een aanvrage om goedkeuring bij mij worden ingediend, met gebruikmaking van de bekende formulieren. Slechts bouwwerken, waarvan de totale kosten beneden f 500,— blijven, zijn van deze goedkeuring vrijgesteld.

De Algemeen Gemachtigde voor den Wederderopbouw en voor de Bouwnijverheid,
w.g. J. A. Ringers

Bestrijding van wandgedierte

Besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken betreffende de bestrijding van wandgedierte, 29/30 Januari 1941. B.Z. No. 1 V.

Op grond van § 1 der Verordening No. 23/1940 en in overeenstemming met de §§ 2 en 3 der Verordening No. 3/1940 van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied wordt bepaald:

Artikel 1

Het is, te rekenen van 1 April 1941 af, verboden als verhuurder of uit anderen hoofde een woning of gedeelte daarvan al dan niet gemeubileerd of gestoffeerd in gebruik te geven zonder dat een verklaring is ingeleverd, welke is afgelegd door een als zoodanig door burgemeester en wethouders erkenden deskundige en waaruit blijkt, dat noch in de woning noch in het daarin eventueel aanwezige huisraad wandgedierte is aangetroffen. Van hetzelfde tijdstip af is het verboden bij het als huurder of uit anderen hoofde betrekken van een woning of van een gedeelte daarvan daarin huisraad te plaatsen of aan te brengen, waarvan niet door een deskundige, als in het eerste lid bedoeld, is verklaard, dat daarin geen wandgedierte is aangetroffen.

Artikel 2

Degenen, voor wie de in artikel 1 genoemde verbodsbepalingen gelden, zijn verplicht verklaringen, als in dat artikel bedoeld, vóór dat een woning of een gedeelte daarvan wordt betrokken, bij burgemeester en wethouders in te leveren.

Artikel 3

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd voor het afgeven van de verklaringen, als in dit besluit bedoeld, alsmede voor het zuiveren van woningen, vertrekken en inboedels, tarieven vast te stellen.

Artikel 4

Op een daartoe door burgemeester en wethouders in te dienen verzoek kan de Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken schriftelijk ontheffing verleenen van het bepaalde in dit besluit met betrekking tot gemeenten, deelen van gemeenten of bepaalde groepen of klassen van woningen, ten aanzien waarvan dat college aannemelijk kan maken, dat besmetting met wandgedierte zich aldaar niet of slechts bij hooge uitzondering voordoet.

Artikel 5

Overtreding van artikelen 1 en 2 wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.
Indien tijdens het plegen van de overtreding nog geen jaar is verloopen sedert een vroegere veroordeeling van den schuldige wegens gelijke overtreding onherroepelijk is geworden, kan de rechter geldboete of hechtenis tot het dubbele van het voor elke overtreding gesteld maximum uitspreken.
De bij dit besluit strafbaar gestelde feiten worden beschouwd als overtredingen.

Artikel 6

Met het opsporen van de bij dit besluit strafbaar gestelde feiten zijn belast de ambtenaren van Rijks- en gemeentepolitie, benevens de nadere door den burgemeester aan te wijzen gemeente-ambtenaren. Tegen den wil van den bewoner treden zij een woning niet binnen dan op vertoon van een bijzonderen schriftelijken last van den commissaris van politie of, in gemeenten, waar geen commissaris is, van den burgemeester.
Van dit binnentreden wordt binnen tweemaal 24 uur proces-verbaal opgemaakt. Daarin wordt mede van het tijdstip van het binnentreden en van het daarmede beoogde doel melding gemaakt.
Zij zijn bevoegd zich van bepaalde, door hen aan te wijzen personen te doen vergezellen. In dat geval wordt hiervan melding gemaakt in het proces-verbaal.

Artikel 7

Dit besluit treedt in werking op den dag zijner afkondiging.

's-Gravenhage, 29/30 Januari 1941

De Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken,
w.g. Frederiks

(Staatscourant van 12 Februari 1941, no. 30)

Verzekering woningen van vereenigingen enz. als bedoeld in de Woningwet

's-Gravenhage, 12 Februari 1941

De ingetreden verhooging der bouwkosten geeft mij aanleiding er Uw aandacht op te vestigen, dat de in de polissen opgenomen bedragen, waarvoor woningen, — welke gemeenten dan wel vereenigingen, vennootschappen en stichtingen, als bedoeld in de Woningwet, met financieelen steun van het Rijk hebben gebouwd, tegen brand- en stormschade zijn verzekerd, in vele gevallen onvoldoende zullen blijken te zijn om tot herbouw of tot herstel in den vorigen toestand over te gaan.
In verband hiermede verdient het aanbeveling nader onder oogen te zien, of er al dan niet aanleiding bestaat tot verhooging van de verzekerde bedragen en zoo ja, zorg te dragen, dat binnenkort de daartoe strekkende wijzigingen in de betreffende polissen worden aangebracht.
Ik noodig U uit de in Uwe gemeente aanwezige organisaties als bovenbedoeld met het een en ander in kennis te stellen.

De Secretaris-Generaal van het
Departement van Binnenlandsche Zaken,
w.g. Frederiks

Aan de Gemeentebesturen

Rechtspraak

Uitbreidingsplan — Rossum

Besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken, 4 December 1940

Een door Gedeputeerde Staten van Gelderland overeenkomstig art. 37, derde lid, in verband met art. 40, tweede lid, ter goedkeuring aangeboden besluit, houdende vaststelling van een uitbreidingsplan c.a. voor een gedeelte der gemeente Rossum, is door den Secretaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken goedgekeurd.
Het besluit berust o.m. op de volgende overwegingen:
„dat tegen dit, door Gedeputeerde Staten vastgestelde plan de raad der gemeente Rossum, alsmede D. A. en N. A. van der Kaay, ..., bezwaren hebben ingediend;
„Overwegende, wat betreft de door den gemeenteraad van Rossum ingediende bezwaren, dat in een geval als het onderwerpelijke, waarin Gedeputeerde Staten ingevolge artikel 40 der Woningwet, in de plaats van den gemeenteraad tredende, het plan van uitbreiding hebben vastgesteld, het laatstbedoelde college niet behoort tot de belanghebbenden, die krachtens artikel 37, derde lid, juncto artikel 40, tweede lid, der wet bezwaren kunnen indienen;
„dat derhalve de door den gemeenteraad van Rossum ingediende bezwaren hier buiten beschouwing dienen te blijven;
„Overwegende: wat betreft de bezwaren, ingediend door D. A. en N. A. van der Kaay, dat deze hierin bestaan, dat het door Gedeputeerde Staten vastgestelde uitbreidingsplan een te geringe oppervlakte voor bouwterrein bestemt, hetgeen zal medebrengen, dat noch voor den bouw van woningen voor nieuwe bewoners, noch voor de eventueele vervanging van dijkwoningen, welke ingevolge artikel 363, 4e lid, van het Rivierpolderreglement der provincie Gelderland niet mogen worden uitgebreid, her- of verbouwd, noch voor de vestiging van industrie voldoende bouwterrein beschikbaar zal zijn;
„dat op grond van de ter zake ontvangen ambtsberichten moet worden aangenomen, dat er inderdaad behoefte is aan meer bouwterrein, in het bijzonder voor den bouw van arbeiderswoningen, dan door het onderwerpelijke uitbreidingsplan wordt ontsloten, doch dat hierin geen aanleiding kan worden gevonden om dit plan niet goed te keuren, nu Gedeputeerde Staten van Gelderland, naar zij in een te dezer zake uitgebracht ambtsbericht hebben medegedeeld, voornemens zijn om in de naaste toekomst aan den raad der gemeente Rossum opdracht te verstrekken om over te gaan tot het vaststellen van een partieel plan van uitbreiding in de nabijheid van de bebouwde kom, opdat zoodoende in de behoefte aan arbeiderswoningen kan worden voorzien;
„dat ook overigens niet gebleken is van tegen het plan bestaande bezwaren, welke tot de niet-goedkeuring daarvan zouden moeten leiden".

Voorgevelrooilijnen — 's Gravenhage

Besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken, 5 December 1940

Tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuid Holland van 11 Juni 1940 G.S. No. 284/1, houdende goedkeuring van een besluit van den gemeenteraad van 's Gravenhage tot vaststelling van voorgevelrooilijnen voor gronden, gelegen tusschen de Prinsegracht, de Brouwersgracht en den Zuid-Binnensingel aldaar, heeft een belanghebbende beroep ingesteld.
De Secretaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken heeft dit beroep ongegrond verklaard, o.m. op grond van het volgende:
„dat de appellant ten onrechte van oordeel is, dat de gemeenteraad, door in plaats van hier een bouwverbod, als bedoeld bij artikel 35 der Woningwet, op te leggen eene bijzondere rooilijn vast te stellen, de Woningwet onjuist zou hebben toegepast;
„dat de bewoordingen van artikel 2 der Woningwet geen steun geven aan de opvatting, dat een voorgevelrooilijn niet aldus zou mogen worden vastgesteld, dat dientengevolge een perceel ten volle vóór die rooilijn zou komen te vallen en derhalve, in voege als bij dat artikel is bepaald, niet zou mogen worden bebouwd;
„dat evenmin het stelsel der Woningwet in een geval als het onderhavige zich tegen het vaststellen van een bijzondere rooilijn verzet en slechts het opleggen van een bouwverbod zou gedoogen;
„dat met name de omstandigheid, dat de wettelijke regeling inzake het bouwverbod, wat betreft hare in het belang der eigenaren gegeven voorschriften, iets verder gaat dan de wettelijke regeling aangaande de bijzondere rooilijn, geen reden oplevert, het vaststellen van een bijzondere rooilijn in het onderhavige geval ontoelaatbaar te achten;
„dat ook de geschiedenis van de totstandkoming van de desbetreffende bepalingen der Woningwet geenerlei grond biedt voor de veronderstelling, dat de gemeenteraad voor de verbreeding van de Spijkermakersstraat ter plaatse van de eigendommen van den appellant op toepassing van artikel 35 der Woningwet zou zijn aangewezen;
„dat ook geen andere bezwaren zich tegen het vaststellen van deze rooilijn verzetten en bepaaldelijk niet gezegd kan worden, dat de appellant door deze rooilijn in ernstige mate in zijn belangen wordt geschaad;
„dat toch de gemeente bij voorgenomen verbreeding van de straat, tot aankoop of onteigening van de perceelen zal moeten overgaan, terwijl zulks van de zijde van het gemeentebestuur eveneens is toegezegd, indien een der perceelen buiten toedoen van den eigenaar in verval raakt, verbrandt of anderszins in onbruikbaren toestand komt te verkeeren;
„dat bovendien de burgemeester in de raadszitting van 4 Maart 1940 met nadruk heeft verklaard, dat de waarde van den grond te zijner tijd is vast te stellen als lag er geen verbod tot bouwen op, en eindelijk ter openbare zitting van de Afdeeling van den Raad van State, voor de Geschillen van Bestuur, waarin over deze zaak verslag is uitgebracht, door den vertegenwoordiger van het gemeentebestuur namens dit bestuur is toegezegd, dat ook, als bij eventueele verbouwing, welke los van eenige ramp mocht geschieden, de nieuwe rooilijn moet worden in acht genomen, dezelfde toezeggingen zullen gelden".

Grondaankoop — Nieuwer-Amstel

Besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken, 6 December 1940

Gedeputeerde Staten van Noord Holland hebben bij hun besluit van 3 Juli 1940, 1e Afd. No. 176, goedkeuring onthouden aan een besluit van den gemeenteraad van Nieuwer-Amstel tot aankoop van grond c.a. Op het door den gemeenteraad hiertegen ingestelde beroep heeft de Secretaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken besloten, met vernietiging van het bestreden besluit, alsnog de goedkeuring te verleenen. De volgende overwegingen zijn in het bizonder van beteekenis.
„ten aanzien van de ontvankelijkheid van de appellanten in hun beroep, dat het onderhavige raadsbesluit betreffende het koopen van onroerend goed ingevolge artikel 228 der gemeentewet aan de goedkeuring van Gedeputeerde Staten is onderworpen en dat, nu Gedeputeerde Staten hebben geweigerd dit raadsbesluit goed te keuren, de raad daarvan krachtens artikel 235 dier wet binnen den gestelden termijn voorziening kon vragen;

Ove
schr
We

„dat het onderhavige beroep tijdig is ingesteld, zoodat de appellanten daarin behooren te worden ontvangen;
„Overwegende ten aanzien van de hoofdzaak, dat de appellanten aannemelijk hebben gemaakt, dat de onderhavige perceelen zoo gelegen zijn, dat verwacht mag worden, dat zij binnen vrij korten tijd in aanmerking zullen komen voor bebouwing;
„dat weliswaar de omstandigheid, dat de jaarlijksche uitgaven ter zake van den aankoop voor een vierde niet door de exploitatieopbrengst van de gronden in hun tegenwoordigen staat worden gedekt, een geldelijk risico voor de gemeente oplevert, doch dat het gemeentebestuur terecht van meening is, dat dit risico niet zoo groot is, dat het zou opwegen tegen de voordeelen, die de aankoop met het oog op de belangen der volkshuisvesting te Nieuwer-Amstel biedt;
„dat daarbij niet behoort te worden voorbijgezien, dat de prijzen voor bouwgrond in het algemeen zijn gestegen".

Bouwvergunning — Landsmeer

Besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken, 18 December 1940

De Secretaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken heeft een besluit van B. en W. van Landsmeer van 25 October 1940, tot het verleenen van bouwvergunning wegens strijd met de wet vernietigd. Het terrein, waarop zou worden gebouwd — voorzoover het geacht kon worden bij het op te richten huis te behooren — grensde niet aan een weg, zoodat niet voldaan werd aan art. 22 van de bouwverordening van Landsmeer, volgens hetwelk alleen *aan wegen* mag worden gebouwd.

Uitbreidingsplan — Oostvoorne

Besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken, 20 December 1940

Bij besluit van 1 Juli 1940 B. no. 1609/21 (2e Afd.) G.S. no. 182/1 hebben Gedeputeerde Staten van Zuid Holland goedkeuring verleend aan een door den gemeenteraad van Oostvoorne vastgesteld uitbreidingsplan c.a. behoudens enkele gedeelten van het plan, waaraan de goedkeuring is onthouden.
Een belanghebbende ging hiertegen in beroep. Appellant had terzijde van zijn huis een stuk grond bijgekocht en als siertuin aangelegd. Door den aanleg van een weg overeenkomstig het uitbreidingsplan zou deze tuin komen te vervallen, wat hij een groot bezwaar achtte, terwijl hij ook waardevermindering duchtte; voorts zou zijn woning zeer dicht op den weg komen te liggen.
Beschikkende op het beroep heeft de Secretaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken overwogen:
„dat, blijkens de ter zake ontvangen ambtsberichten, de strook grond tusschen des appellants huis en den op het uitbreidingsplan ontworpen weg niet 6 meter breed zal zijn, zooals Gedeputeerde Staten hebben overwogen, doch slechts 2½ meter;
„dat hierin niettemin geen aanleiding kan zijn gelegen om aan het uitbreidingsplan goedkeuring te onthouden;
„dat immers de appellant, zoolang de bedoelde weg niet wordt aangelegd, op geen enkele wijze door het uitbreidingsplan wordt benadeeld, aangezien zijn siertuin dan in stand kan blijven, terwijl, indien de aanleg van den weg te zijner tijd schade voor hem mocht medebrengen, daarmede bij de overdracht van den voor den wegaanleg bestemden grond rekening zal dienen te worden gehouden;
„dat het besluit van Gedeputeerde Staten derhalve moet worden gehandhaafd".

Voorschriften voor de bebouwde kom — Maasbracht

Besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandsche Zaken, 12 Januari 1941

Tegen het besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg van 21 Juni 1940, 4e Afd. La 5915/4 V, houdende goedkeuring van door den gemeenteraad van Maasbracht vastgestelde voorschriften ex art. 43 der Woningwet, heeft een belanghebbende beroep ingesteld. Het raadsbeluit hield in de bestemming van bepaalde kadastrale perceelen, op een bij het besluit behoorend plan aangeduid, tot openbaar groen.
De Secretaris-Generaal van Binnenlandsche Zaken overwoog daaromtrent als volgt:
„dat artikel 43 der Woningwet o.a. bepaalt, dat de gemeenteraad met betrekking tot zoowel den aard van de bebouwing als het gebruik van gronden, in de bebouwde kom gelegen, voorschriften kan vaststellen;
„dat de raad door het bestemmen van deze beide in de bebouwde kom gelegen perceelen tot openbaar groen een voorschrift geeft met betrekking tot het gebruik van die perceelen, zoodat hij zijn bevoegdheid tot het vaststellen van het onderhavige besluit op de genoemde bepaling kan doen steunen;
„dat wel is waar de geschiedenis van het totstandkomen van artikel 43 het vermoeden wettigt, dat den wetgever niet in de eerste plaats een toepassing van de bepaling in een geval als het onderhavige voor oogen heeft gestaan, doch dat zulks geen voldoende reden oplevert, aan het artikel hier een beperkter uitlegging te geven dan de bewoordingen toelaten;
„Overwegende: dat de gemeenteraad van de hem ingevolge artikel 43 der Woningwet toekomende bevoegdheid terecht gebruik heeft gemaakt tot het bestemmen van de perceelen voor openbaar groen;
„dat toch op grond van de overgelegde stukken moet worden aangenomen, dat uit stedebouwkundig oogpunt het gebruik van den grond voor bebouwing, of voor opslagplaats ongewenscht is en het veeleer aanbeveling verdient, dat ter plaatse een plantsoen wordt aangelegd;
„dat, in aanmerking genomen de omstandigheden, zooals die zich in het onderhavige geval voordoen, de Naamlooze Vennootschap Tramweg Maatschappij niet kan geacht worden door de opgelegde beperking in onredelijke mate in hare belangen te zijn geschaad, zoodat ook uit dien hoofde het raadsbesluit geen bezwaar ontmoet;
„dat dus het bestreden besluit van Gedeputeerde Staten behoort te worden gehandhaafd."

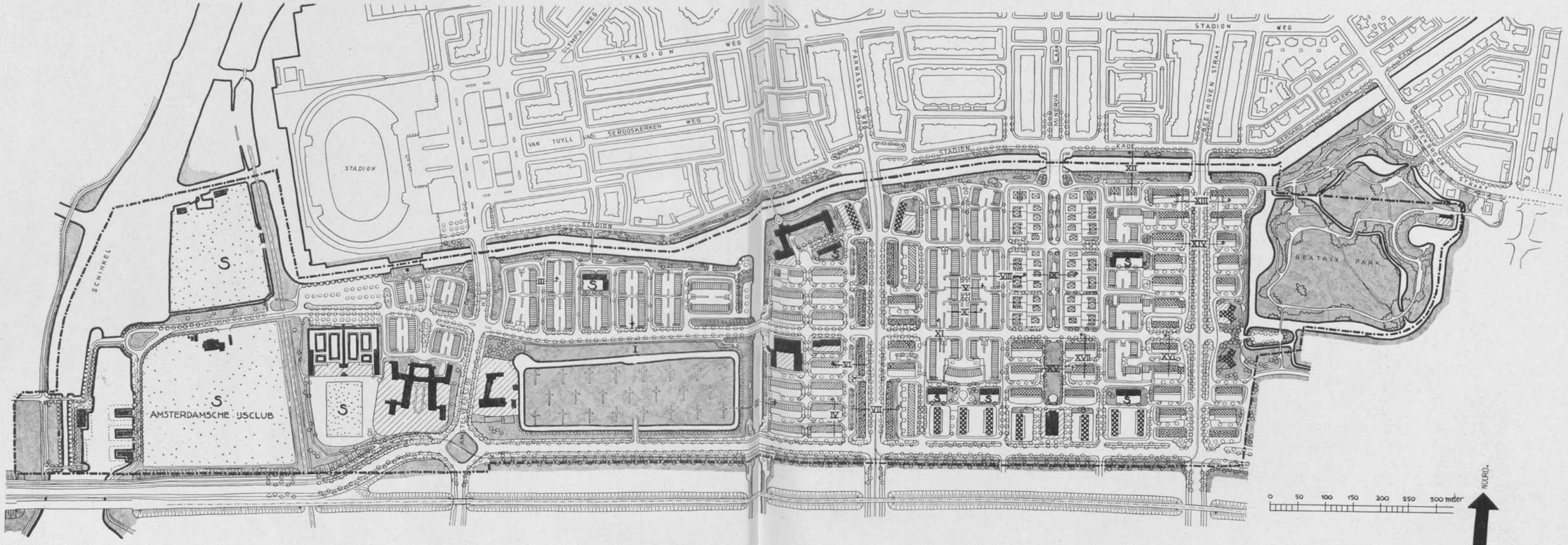
Inhoud

	Blz
Woningbouw te Rotterdam, door Ir. E. J. de Maar	22
Het uitbreidingsplan „Zuider-Amstelkanaal", door Ir. L. S. P. Scheffer	24
Eenige gedachten over de volkshuisvesting ten plattelande, door Rector van Helvoort	33
Binnenland	38
Overzicht van tijdschriften	39
Wetten, Besluiten, enz.	42
Rechtspraak.	43

Abonnementsprijs f 8.— Losse nummers f 1.—

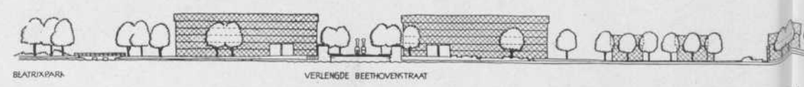
De leden van het Nederlandsch Instituut voor Volkshuisvesting en Stedebouw (lidmaatschap voor physieke leden *f* 7.50) en de leden van den Nationalen Woningraad ontvangen het blad kosteloos.

AMSTERDAM, UITBREIDINGSPLAN TEN ZUIDEN VAN DE STADIONGRACHT EN HET ZUIDER-AMSTELKANAAL TUSSCHEN DEN SCHINKEL EN DE BOEZEMWETERING.
„PLAN ZUIDER-AMSTELKANAAL"

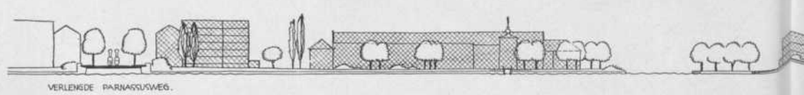

Verklaring:

Grens van het uitbreidingsplan — Eengezinswoning — 3 verdiepingen 3 woningen boven elkaar — 4 verdiepingen 4 woningen boven elkaar — 6-8 verdiepingen 6-8 woningen boven elkaar — Enkele en dubbele villa's met uitbouw — Openbare gebouwen — Winkels — Uitbouw — Speel- en Sportterreinen — Plantsoen — Water — Begraafplaats

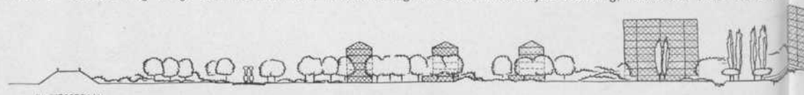
Afb. a Bebouwing langs Zuider-Amstelkanaal tusschen de verlengde Beethovenstraat en den verlengden Parnassusweg, gezien van de Stadionkade

Afb. b Bebouwing langs het Zuider-Amstelkanaal tusschen den verlengden Parnassusweg en den Amstelveenscheweg, gezien van de Stadionkade

Afb. c Bebouwing langs den secundairen verkeersweg in Oost-Westelijke richting, tusschen den verlengden Parnassusweg en de verlengde Beethovenstraat, gezien in Noordelijke richting

Afb. d Bebouwing langs het verlengde van de Beethovenstraat, gezien uit het Beatrixpark

jlage van het Tijdschrift voor Volkshuisvesting en Stedebouw, Februari 1941